

VILKÅR FOR ØKT VERDISKAPING I DESIGN- OG LIVSSTILS- INDUSTRIEN: MØBEL, INTERIØR, SPORT, TEKSTIL OG KLÆR

– en del av ferdigvareindustrien

**En rapport fra Norsk Industri –
Designindustrien & Teko, april 2025**

Forord

Rapporten «Vilkår for økt verdiskaping i design- og livsstilsindustrien: Møbel, interiør, sport, tekstil og klær» er laget på oppdrag fra styrene i Norsk Industris bransjeforeninger for Designindustrien og Teko.

Våre industrier – innen møbel, interiør (belysning, glass/porselen mv.), sport, tekstil og klær – er til sammen en forholdsvis stor industribransje i Norge. Bransjen består av mange kjente merkevarer og høy eksport. Design- og livsstilsindustrien har utviklet seg fra å være arbeidsintensiv, til å bli en moderne, høyt automatisert og kapitalintensiv industri.

De senere årene har både eksport og verdiskaping utviklet seg positivt. Det er bygget nye fabrikker og utvidet i Norge, men mye av veksten er tatt ut i produksjon og fabrikker utenfor Norge. Dette fordi rammevilkårene for industriell vekst i Norge dessverre ikke er gode nok.

Skal design- og livsstilsindustrien fortsette veksten, og realisere sitt eksportpotensial, trengs bedre tilgang til investeringsvirkemidler – som bedre avskrivningsregler og investeringsstøtte. Videre må formueskatten på arbeidende kapital fjernes, slik at mer kapitaloppbygging kan skje i de mange privateide, norske bedriftene rundt i landet.

Oslo, 24. april 2025

For styret i Designindustriens bransjeforening:

Kari Setsaas,
styreleder

Jan-Trygve Jensen,
nestleder

Anne Kristine R. Thulin,
styremedlem

Trond Hamran,
styremedlem

Torstein Myklebostad
1. varamedlem

Heidi Niss,
2. varamedlem

Elna Strømme
3. varamedlem

For styret i Teko bransjeforening:

Frode Svarstad,
styreleder

Erling Digernes,
nestleder

Hans Petter Jakobsen
styremedlem

Ole Kristian Flaaen,
styremedlem

Olav Småbakk,
styremedlem

Frode Hansen,
styremedlem

Egil Sundet,
bransjesjef, Norsk Industri –
Designindustrien & Teko

Innhold

Forord	3
Del 1: Norge – ved et veiskille	6
1.1 Norsk fastlandseksport må vokse betydelig	6
1.2 Norsk produktivitetsutvikling er for svak	10
1.3 Perspektivmeldingen varslar tøffere tider	12
1.4 Økt global usikkerhet rammer også Norge	12
1.5 Norsk politikk må bli mer offensiv	12
Del 2: Design- og ferdigvareindustrien – en stor norsk næring i vekst	14
2.1 Kraftig vekst i verdiskaping og eksport	14
2.2 Design- og livsstilsindustrien er spydspissen i bransjen	19
2.3 Fortsatt et betydelig, urealisert potensial	22
2.4 Vekst skaper store ringvirkninger	23
Del 3: Vurdering av dagens næringspolitiske virkemidler	26
3.1 Dagens næringspolitikk har en slagside	27
3.2 Generelle støtteordninger som design- og ferdigvareindustrien drar nytte av	28
3.5 En kompetanse- og FoU-satsing for designindustrien	35
3.5.1 Kompetanseutvikling og rekruttering av fagfolk	35
Del 4: Forslag til nye næringspolitiske grep	41
4.1 Mange drivere for økt eksport de neste 10 årene	41
4.2.1 Forslag til sektorspesifikke grep og tiltak	42
4.2.2. Forslag til generelle næringspolitiske grep	42
4.3 Oppsummering og konklusjon	50

Del 1: Norge – ved et veiskille

Norge har hatt en eventyrlig velstandsutvikling etter annen verdenskrig, men nå stagnerer utviklingen. Dette har vært synlig helt siden oljeprisfallet i 2013/14, men har blitt spesielt markant med «dyrtiden» etter pandemien. Dette er godt beskrevet i SSBs økonomiske utsyn 23/24.

I tillegg til økonomisk stagnasjon har det utenriks- og sikker-politiske bildet blitt vesentlig mer usikkert etter Russlands invasjon av Ukraina, samtidig som den nye Trump-administrasjonen i USA skaper frykt for en global handelskrig med høye tollmurer. Dette kan svekke den økonomiske veksten ytterligere.

Det er bred enighet blant fagøkonomene om at Norges økonomiske utvikling i årene som kommer, avhenger av hvordan det går med fastlandsøkonomien. Dette fordi 75 prosent av Norges nasjonalformue er verdien av vår fremtidige arbeidsinnsats. De gjenstående petroleumsressursene utgjør nå bare to prosent av nasjonalformuen, og vår samlede finansformue (oljefondet mv) står kun for 10 prosent.

Når petroleumsaktivitetene gradvis faller i tiårene som kommer, betyr dette at fastlandsøkonomien må spille en stadig større og viktigere rolle i finansieringen av fremtidens velferdssamfunn. Det er mulig, men denne utviklingen vil ikke komme av seg selv.

Design- og ferdigvareindustrien (vareproduserende industri) med sine 8.000 bedrifter, 100 milliarder i omsetning og 90.000 ansatte (inkludert indirekte effekter) – utgjør en betydelig andel av norsk fastlandsindustri. I denne delen av industrien er utviklingen positiv, men skal det fulle potensialet realiseres må næringspolitikken bli mer offensiv.

Spydspissen er design- og livsstilsindustrien innen møbel, interiør, sport, tekstil og klær. De siste 10 årene har eksporten økt med 85 prosent og verdiskapingen med 45 prosent (se Menon-rapport 24/2024). En stor del av veksten har imidlertid kommet gjennom etableringer av fabrikker i Baltikum og Polen.

Skal det fulle potensialet realiseres, må fremtidig vekst komme i Norge. Det vil gavne bedriftene, arbeidstakerne og skatteinngangen til stat og kommuner. På denne måten kan Norge opprettholde våre velferdsordninger og –nivåer – også i årene og tiårene som kommer.

Men skal vi lykkes må konkurransevilkårene og næringspolitikken i Norge være like gode som i andre europeiske land. Det er ikke tilfellet i dag. Denne rapporten presenterer forslag til nye næringspolitiske grep og satsinger, for å realisere potensialet i norsk design- og ferdigvareindustri, til beste for norsk økonomi og samfunnsliv.

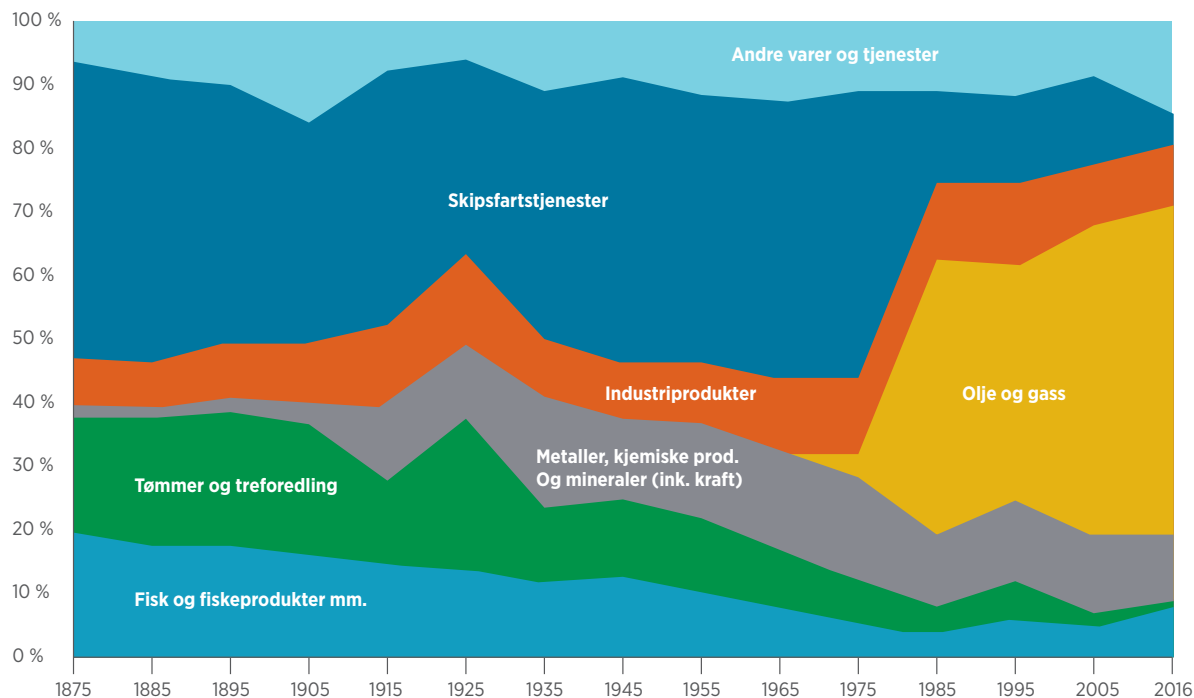
1.1 NORSK FASTLANDSEKSSPORT MÅ VOKSE BETYDELIG

Norsk eksport har de siste 150 årene vært dominert av råvare- og havbaserte næringer. Frem til midten av 1970-årene var skipsfart den store eksportnæringen, mens olje- og gass overtok posisjonen som eksportmotor utover på 1980-tallet.

De fire siste tiårene har olje og gass stått for omtrent 40 prosent av all norsk eksport. Petroleum vil fortsatt være en viktig eksportartikkel i mange tiår fremover, men verdien vil bli gradvis mindre. Hvis ikke petroleumssektoren rolle som eksportmotor fylles av andre næringer, vil norsk økonomi og velferdsnivå således svekke seg betydelig i årene som kommer.

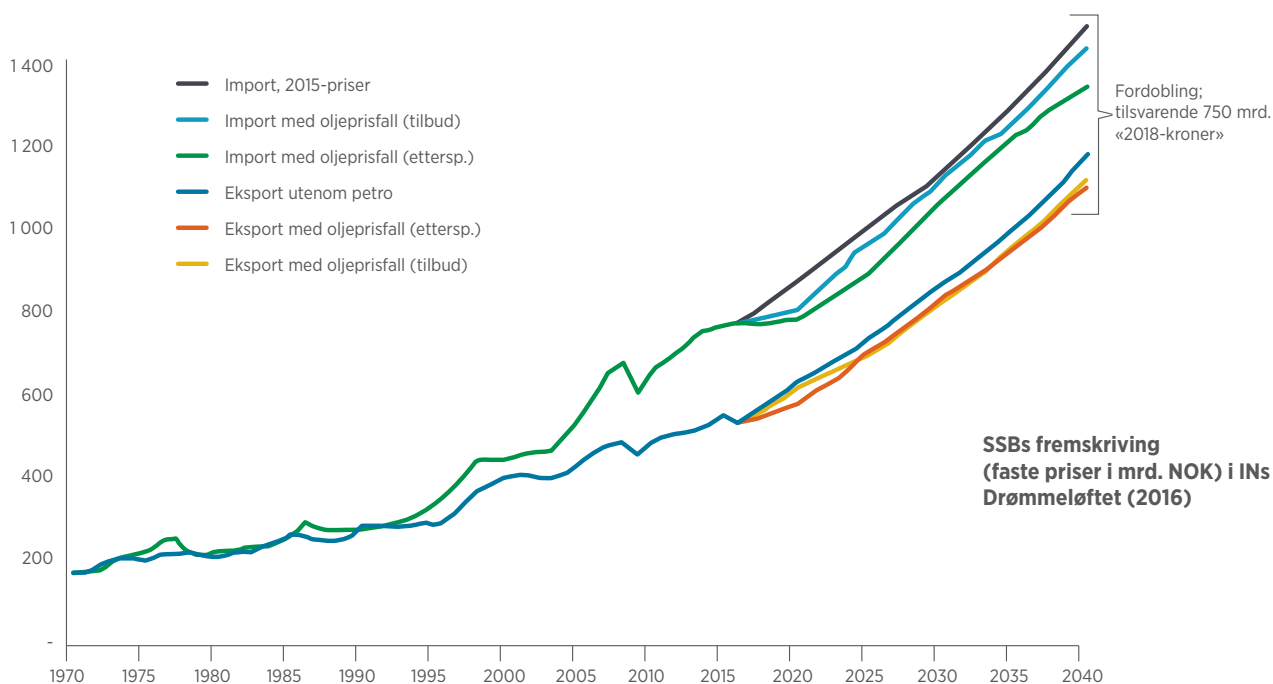
SSB gjorde på oppdrag av Innovasjon Norge, allerede i 2016 en beregning som viser at Norges **fastlandseksport må doubles innen 2040** for å opprettholde dagens velferdsnivå. Dette innebærer at fastlandsindustrien må ha økt sin eksport med 750 milliarder kroner i 2040, målt i 2018-kroner.

Figur 1 – Norsk eksport fra 1875: Dominert av råvare- og havbaserte næring

Kilde: SSB, bearbejdet av Oslo Economics for Eksportkreditt

Figur 2 – Kraftig vekst i fastlandseksporten må til

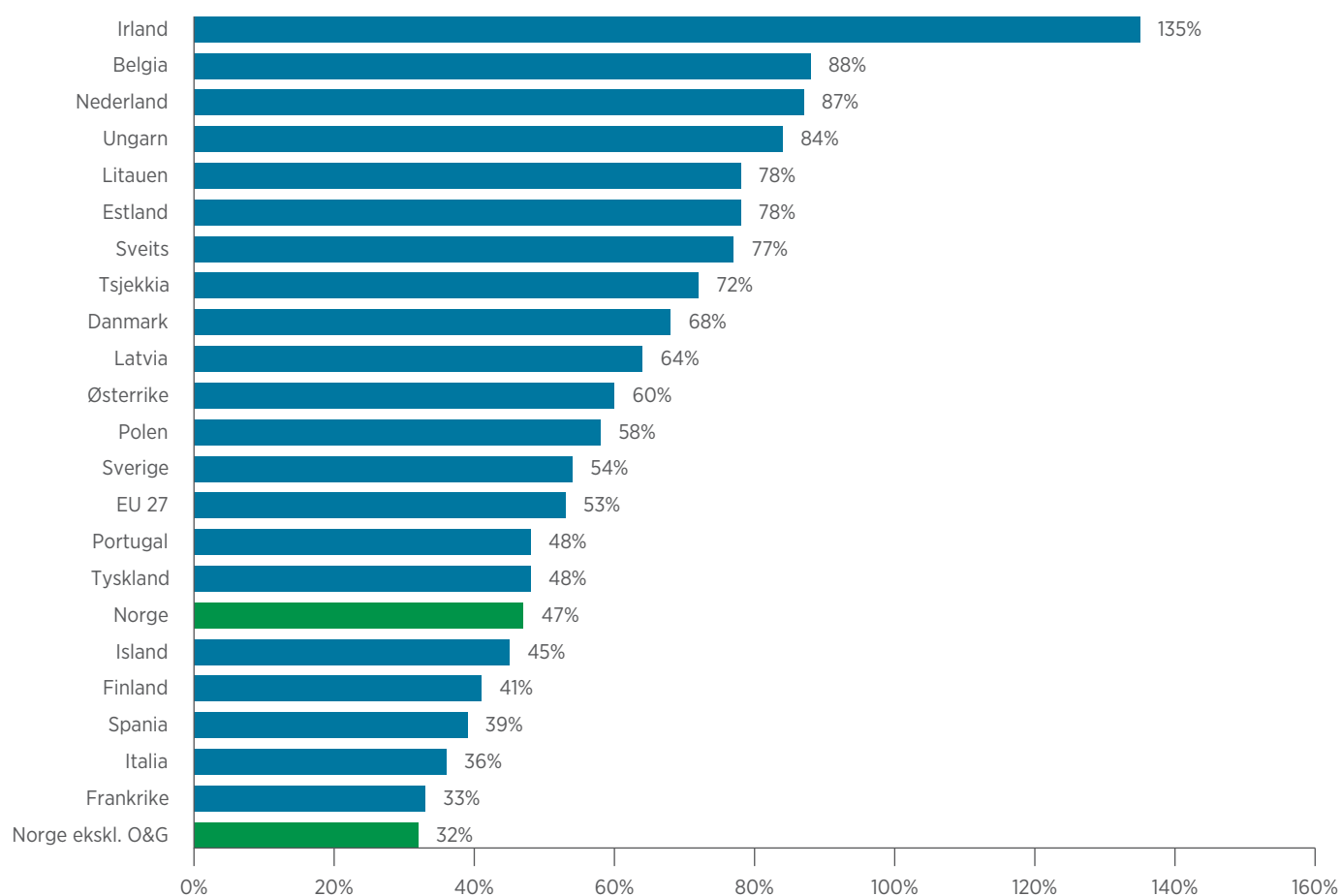
Kilde: Fremskrivning av SSB for Innovasjon Norge, Drømmeløftet, 2016

Norge står altså overfor en formidabel oppgave når fallet i petroleumseksporten skal dekkes inn av andre næringer. Utgangspunktet blir ikke lettere av at norsk eksport omtrent har stått på stedet hvil (mål i faste priser) siden årtusenskiftet.

Foto: Norsk Industri

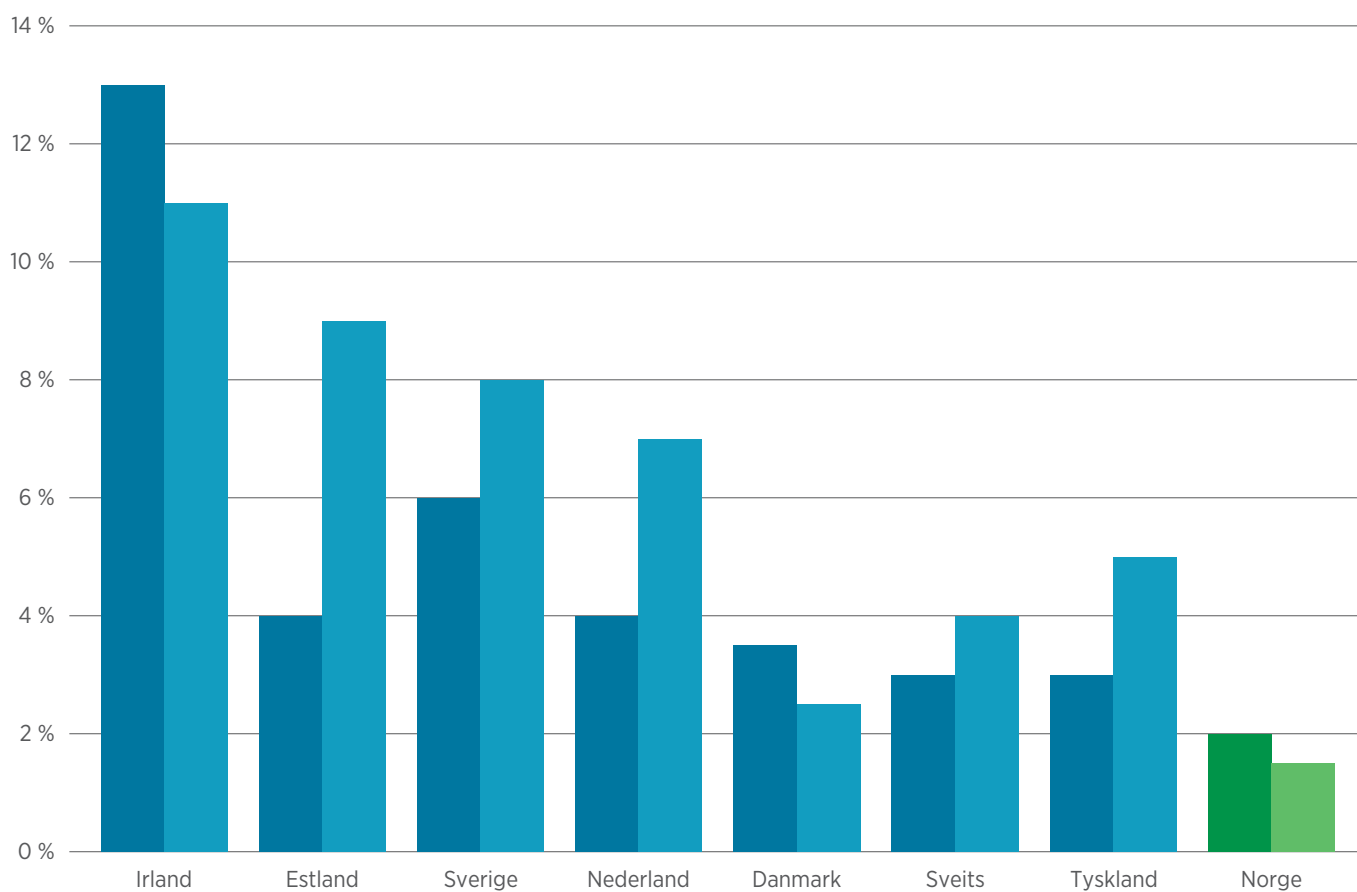
Figur 3 – Eksport av varer og tjenester som andel av BNP

Kilde: Eurostat, SSB

I Eksportmeldingen 2024 ser vi at Norge har en lavere eksportandel enn EU-gjennomsnittet. Sammenlignet med våre naboland er eksporten klart lavere og vokser langsommere. Norsk eksport av varer og tjenester som andel av BNP, var i 2023 på 47 prosent. Dette er klart under EU-snittet (53 prosent), Sverige (54 prosent) og Danmark (68 prosent). Tas olje og gass ut, er vi lavest i hele EØS-området.

Figur 4 - Årlig eksportvekst siste 10 og 20 år, målt i faste priser. Norge oppdatert med 2023-tall, andre land er 2022-tall

Kilde: IMF

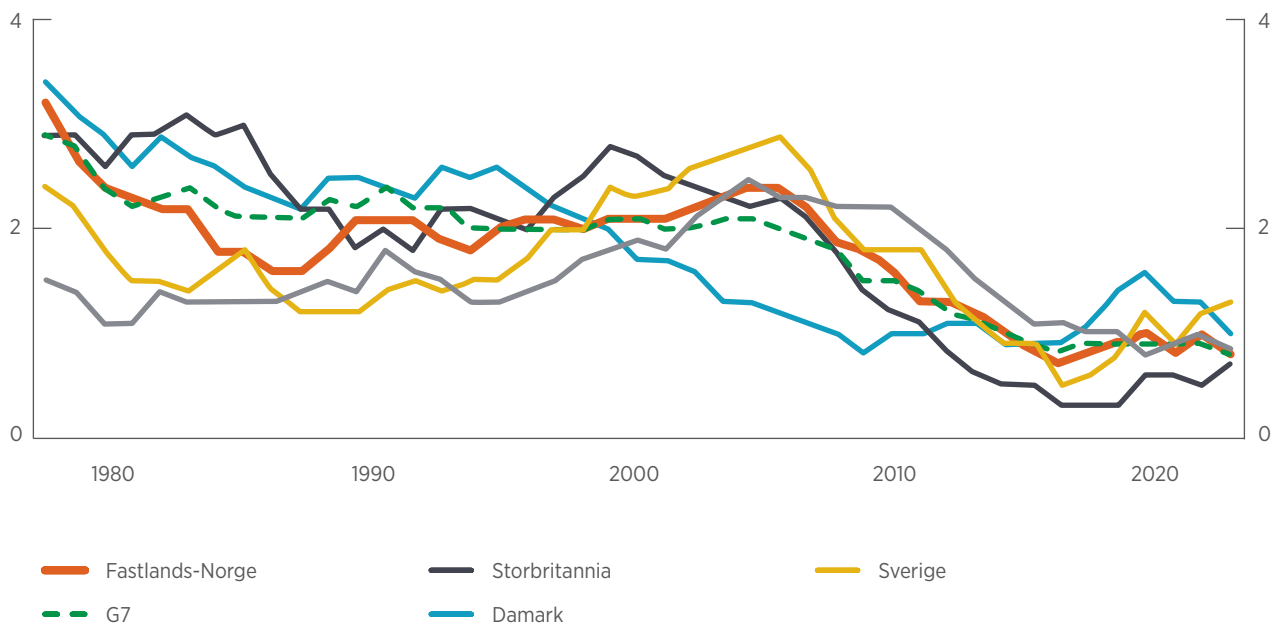
1.2 NORSK PRODUKTIVITETSUTVIKLING ER FOR SVAK

Gjennomsnittlig arbeidstid i Norge er blant de laveste i OECD-området, men norsk produktivitet har historisk vært høy (målt per arbeidstime). Etter finanskrisen har midlertid både produktivitsveksten og reallønnsutviklingen stagnert.

Dette er alvorlig fordi økonomisk vekst forutsetter enten i) produktivitsvekst, ii) økt arbeidstid, eller iii) økt sysselsettingsgrad. Dette betyr at hvis vi ikke klarer å øke produktiviteten fremover, må vi enten jobbe flere timer, eller få flere ut av utenforskap og inn i arbeid, dersom økonomien skal vokse.

Som Pengepolitisk rapport 4/24 viser, er produktivitsveksten nå på 0,5 prosent. Selv om fallende produktivitet er en realitet i hele OECD-området, er utfordringen likevel betydelig.

Figur 5 – Vekst i arbeidsproduktivitet i utvalgte land.¹ Prosent. Ti års glidende gjennomsnitt

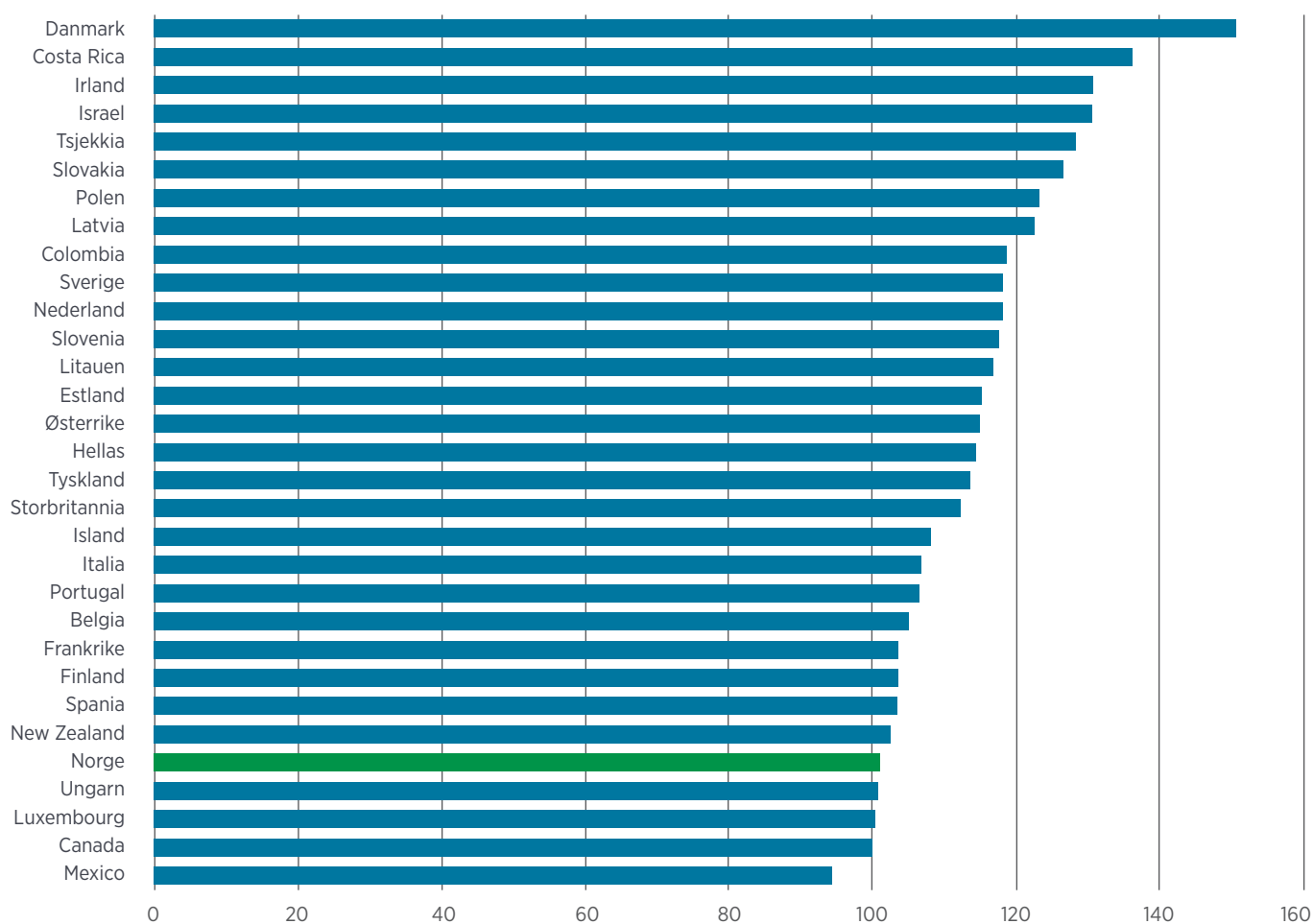

Kilde: OECD og Finansdepartementet (2023), Nasjonalbudsjettet 2024.

¹ G7 består av Storbritannia, Frankrike, Tyskland, Italia, Japan, USA og Canada.

Heller ikke når det kommer til industrien er produktivitets-
utviklingen i Norge god:

**Figur 6 – Vekst i produktivitet i industrien i perioden 2015–2023. Bruttoprodukt per utførte timeverk.
Faste priser. 2015=100. OECD land.²**

Kilde: OECD

² Figuren viser alle OECD-land med tilgjengelige tall for produktivitet i industrien. Alle land har tall for 2023 med unntak av Belgia, Colombia, Israel, Mexico og New Zealand som har tall for 2022. Tall er ikke tilgjengelige for Sveits, Tyrkia, USA, Japan.

1.3 PERSPEKTIVMELDINGEN VARSLER TØFFERE TIDER

Regjeringen peker på at norsk økonomi står overfor en rekke utfordringer i tiårene som kommer. I [Perspektivmeldingen 2024](#) som trekker opp de store linjene frem mot 2060, fremhever regjeringen særlig følgende:

- **Mangel på arbeidskraft.** Frem til 2060 vil antall personer over 67 år øke med 700.000, mens antallet mennesker i yrkesaktiv alder (20–66 år) og barn (0–19 år) vil falle. På grunn av eldrebølgen vil arbeidskraftsbehovet i pleie- og omsorgssektoren vokse kraftig, og kampen om arbeidskraften i næringslivet dermed bli svært tøff.
- **Et betydelig omstillingsbehov.** Både det utenriks- og sikkerhetspolitiske bildet, og behovet for å redusere utslipp av klimagasser og tap av natur, medfører økte investeringsbehov og behov for utbygging av mer fornybar kraft. Utbygging av mer kraft har vist seg i være vanskelig pga. sterk folkelig motstand. I kombinasjon med fallende petroleumsinntekter, vil denne situasjonen sette økonomien under et kraftig press.
- **Offentlige finanser under press.** Perspektivmeldingen peker på at de offentlige utgiftene årlig vil ligge 7 milliarder kroner over inntektene frem mot 2060, gitt dagens politikk. Dette skyldes ikke minst fallende petroleumsinntekter og økte utgifter til en aldrende befolkning. Den varslede forsvarssatsningen som ble vedtatt etter at Perspektivmeldingen ble lagt frem, vil forsterke denne utfordringen ytterligere.

Regjeringens svar på disse utfordringene, er:

- **Flere i jobb.** Det er i dag 700.000 utenfor arbeidsmarkedet. Sysselsettingsgraden kan derfor økes, ikke minst gjennom kompetanseutvikling.
- **Løse oppgavene smartere.** Produktiviteten må opp, bl.a gjennom bruk av ny teknologi.
- **Et innovativt næringsliv,** støttet av gode rammevilkår fra myndighetenes side.

1.4 ØKT GLOBAL USIKKERHET RAMMER OGSÅ NORGE

Krigen i Ukraina har skapt et utenriks- og sikkerhetspolitisk trusselbilde i Europa, som vi ikke har sett siden andre verdenskrig. I [forsvarsforliket](#) i 2024 vedtok derfor et tverrpolitisk storting å øke investeringene i forsvaret med 611 milliarder kroner de neste 12 årene.

I 2025 har den nye Trump-administrasjonen i USA skapt betydelig usikkerhet om USA reelt sett står bak sikkerhetsgarantiene til Europa og om NATOs fremtid. Trump har gjennom vinteren 2025 også innført en serie med nye tollsatser. Dette øker faren for en global handelskrig, og et betydelig fall i verdensøkonomien.

Som et lite land med en åpen økonomi, er Norge og norsk industri i en sårbar posisjon – enten det gjelder sikkerhetspolitikk eller handelskrig. EØS-avtalen og europeisk samarbeid blir derfor en stadig viktigere pilar for norsk næringsliv – og det er avgjørende viktig at båndene til Europa fremover styrkes.

1.5 NORSK POLITIKK MÅ BLI MER OFFENSIV

Mye tyder på at regjering og Storting i perspektivmeldingen peker på mange av de riktige utfordringene og løsningene for Norge i de neste tiårene. Men den faktiske politikkomleggingen går for sakte. Med et mulig unntak for en historisk satsing på forsvar, ser vi få tegn til en offensiv næringspolitikk som legger til rette for den produktivitets- og eksportveksten som er nødvendig for å møte perspektivmeldingens utfordringer.

Den nye [industrimeldingen](#) representerer i så måte ikke et taktskifte, i motsetning til det vi ser i EU gjennom Draghi-rapporten, konkurransekompasset og Clean Industrial Deal (se kapt. 3.7 for mer om dette).

Det er også få tegn til en ny, norsk skattepolitikk som vil fremme investeringer i og forhindre kapitalflukt fra Norge. Og det er få tegn til en effektiv arbeidsmarkedspolitikk som reduserer utenforskap, og sikrer industri og næringsliv nødvendig arbeidskraft.

Dette notatet gir i del 4, derfor innspill til nye næringspolitiske grep – som vil være helt nødvendige for å sikre Norges økonomiske fremtid – og dermed også våre velferdsordninger.

Del 2: Design- og ferdigvareindustrien – en stor norsk næring i vekst

I en tid der eksporten fra fastlandsindustrien må betydelig opp for å finansiere vår fremtidige velferd, er spørsmålet hvordan dette best kan gjøres. Det synes ganske åpenbart at det ikke finnes en enkeltstående industri som på kort sikt, kan overta for petroleumsnæringens dominerende posisjon. Men Norge har mange næringer – som industri, sjømat og reiseliv – som samlet kan dekke opp for reduksjonen i petroleumsinntektene – dersom vi satser målrettet.

En av disse næringene er design- og ferdigvareindustrien. Dette er en næring som allerede er stor, men som fortsatt har et betydelig vekstpotensial. Disse store, urealiserte muligheter må utnyttes – hvis Norge som nasjon skal lykkes.

2.1 KRAFTIG VEKST I VERDISKAPING OG EKSPORT

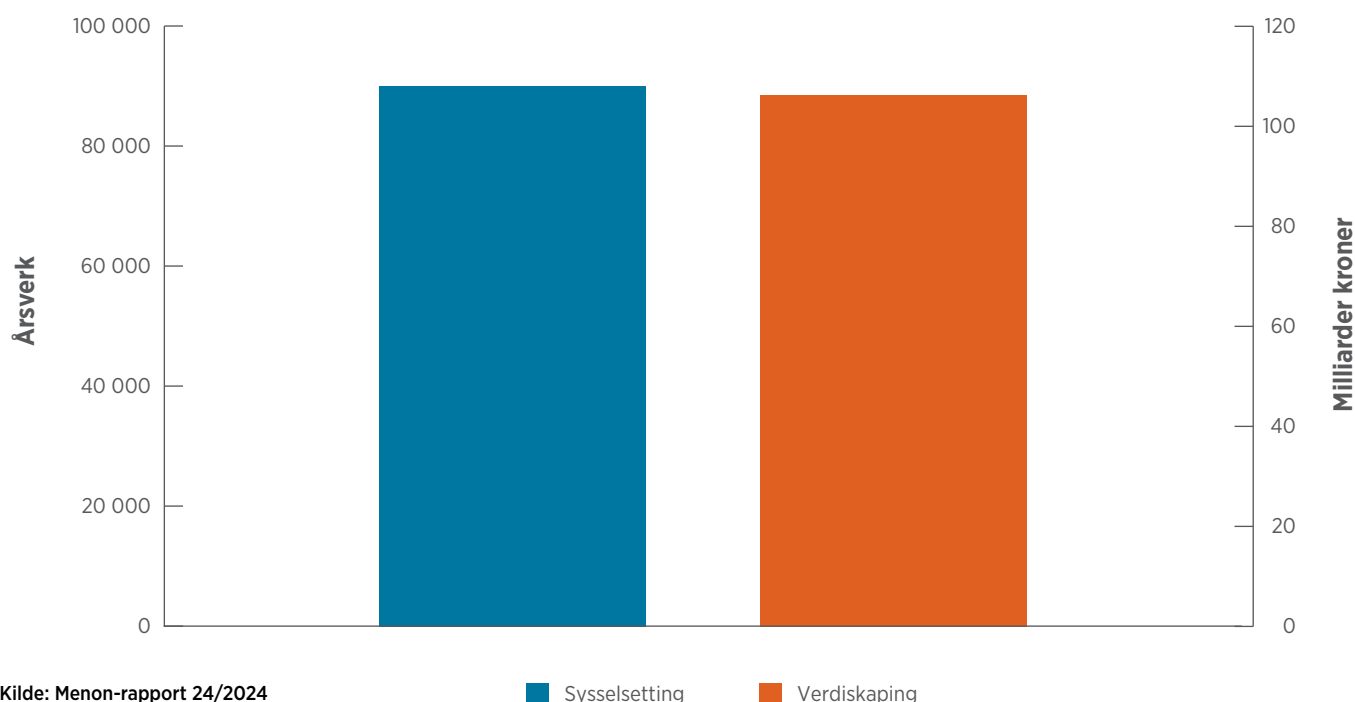
Design- og ferdigvareindustrien i Norge representerer en bred kategori av virksomheter som produserer varer til bruk både i husholdninger og bedrifter. Denne industrien omfatter en rekke bransjer, som møbelproduksjon, tekstilindustri, sportsutstyr, elektroniske og optiske produkter, og mye, mye mer. Design- og ferdigvareindustrien spenner fra store internasjonale aktører

til små og mellomstore bedrifter, og de er spredt over hele landet. Her finner vi noen av Norges mest kjente og verdsette merkevarer – som Ekornes, Håg, Swix, Dale of Norway og Jotun.

Design- og ferdigvareindustrien er allerede en av Norges største industrier. Gitt Norges størrelse, er 8.000 bedrifter, nærmere 60.000 ansatte og over 60 milliarder i verdiskaping (direkte effekter) mye. Menon Economics har i [rapport 24/2024](#) «Analyse av design- og ferdigvareindustrien» gått gjennom omfanget av design- og ferdigvareindustrien på en rekke parametere, og spydspissen i design- og livsstilsindustrien (se avsnitt 2.2).

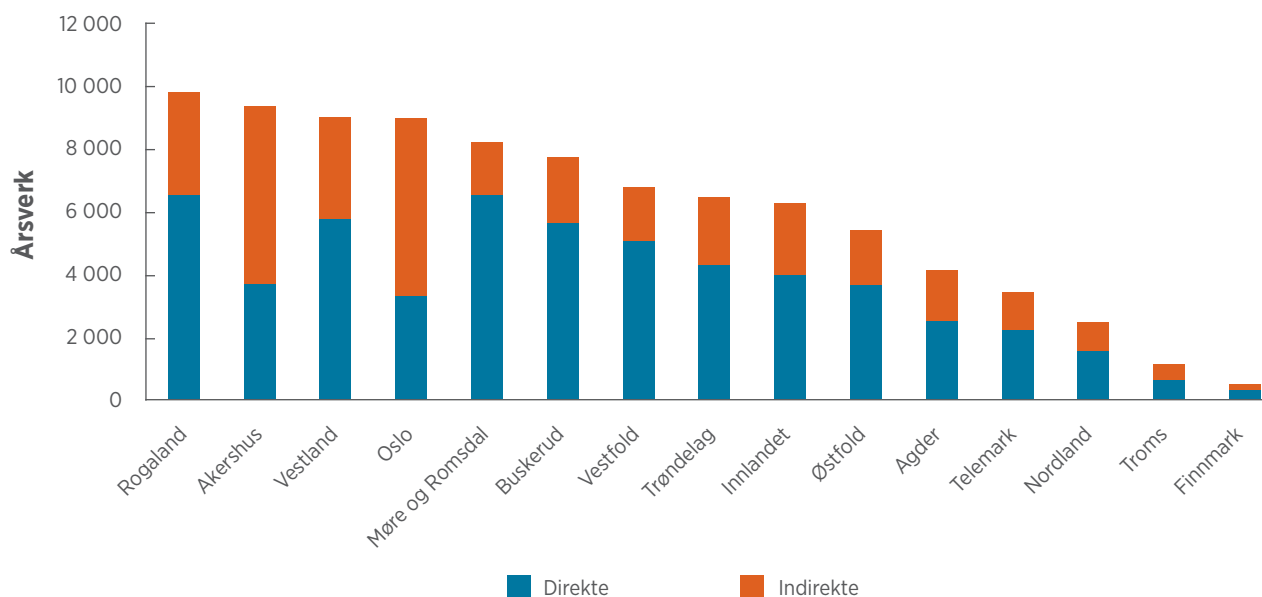
Denne industrien sysselsetter nær **60.000** ansatte (direkte effekter) og **90.000** når vi også tar med de indirekte sysselsettingseffektene. Næringens samlede omsetning (2022) er på over **100 milliarder kroner**. Svært få andre norske næringer er på dette nivået.

Figur 7 – Høy sysselsetting og verdiskaping i design- og ferdigvareindustrien

Design- og ferdigvareindustrien er viktig i hele Norge, ikke minst i distriktene. Det er bare i de to nordligste fylkene, at sysselsettingsbidraget ikke er betydelig:

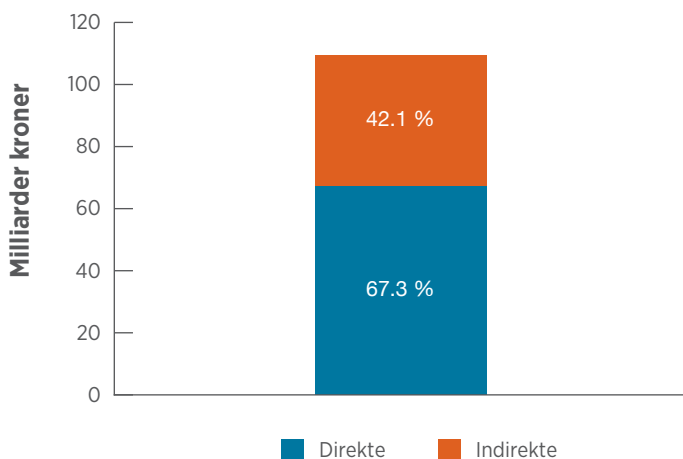
Figur 8 – Mange sysselsatte i hele Norge

Kilde: Menon-rapport 24/2024

Den samlede verdiskapingen (arbeidstakernes brutto lønn + bedriftenes overskudd) i design og ferdigvareindustrien var på **62 milliarder kroner** i 2022.

Figur 9 – Høy verdiskaping – både direkte og indirekte

Kilde: Menon-rapport 24/2024

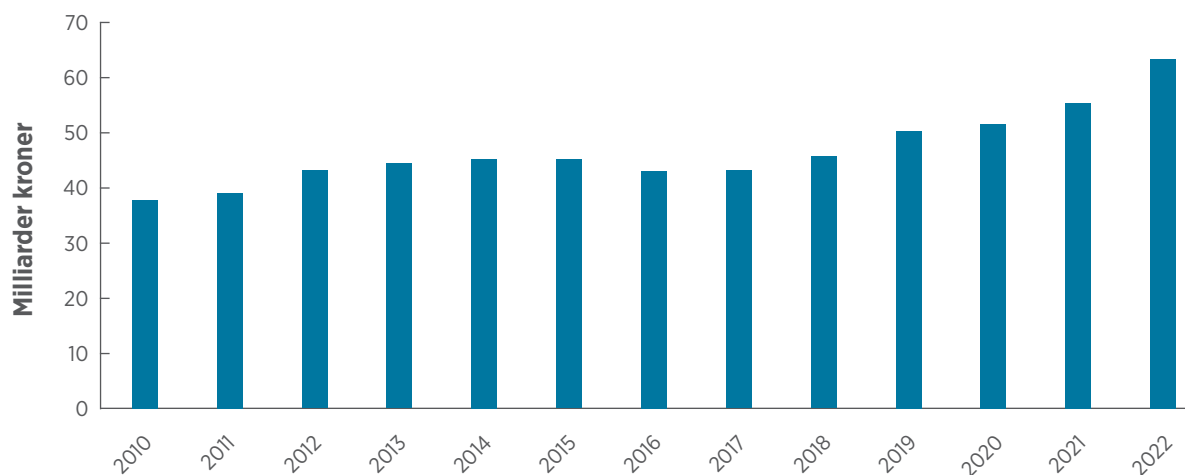
Foto: Norsk Industri

Verdiskapingen har vokst med nær 50 prosent siden 2010, og veksttakten har vært rimelig stabil i perioden:

Figur 10 – Kraftig vekst i verdiskapingen

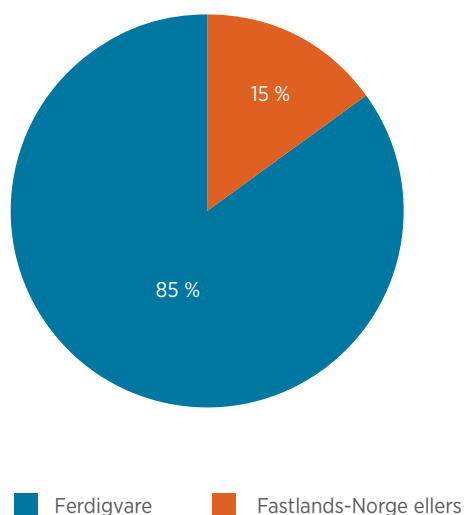
Kilde: Menon-rapport 24/2024

En stor eksportnæring

Menons analyse viser at omtrent halvparten av omsetningen i design- og ferdigvareindustrien er eksport. Dette tilsvarer en **eksportverdi på 83 milliarder kroner.**

I 2018 var eksporten til sammenligning, på 58 milliarder. Dette gir en eksportvekst på 53 prosent de siste fire årene. Få andre næringer kan vise til noe lignende, og eksporten fra design- og ferdigvareindustrien utgjør nå **15 prosent av all eksport** fra Fastlands-Norge.

Figur 11 – Design- og ferdigvareindustrien sin andel av vareeksporten fra Fastlands-Norge

Kilde: SSB, bearbeidet av Menon Economics

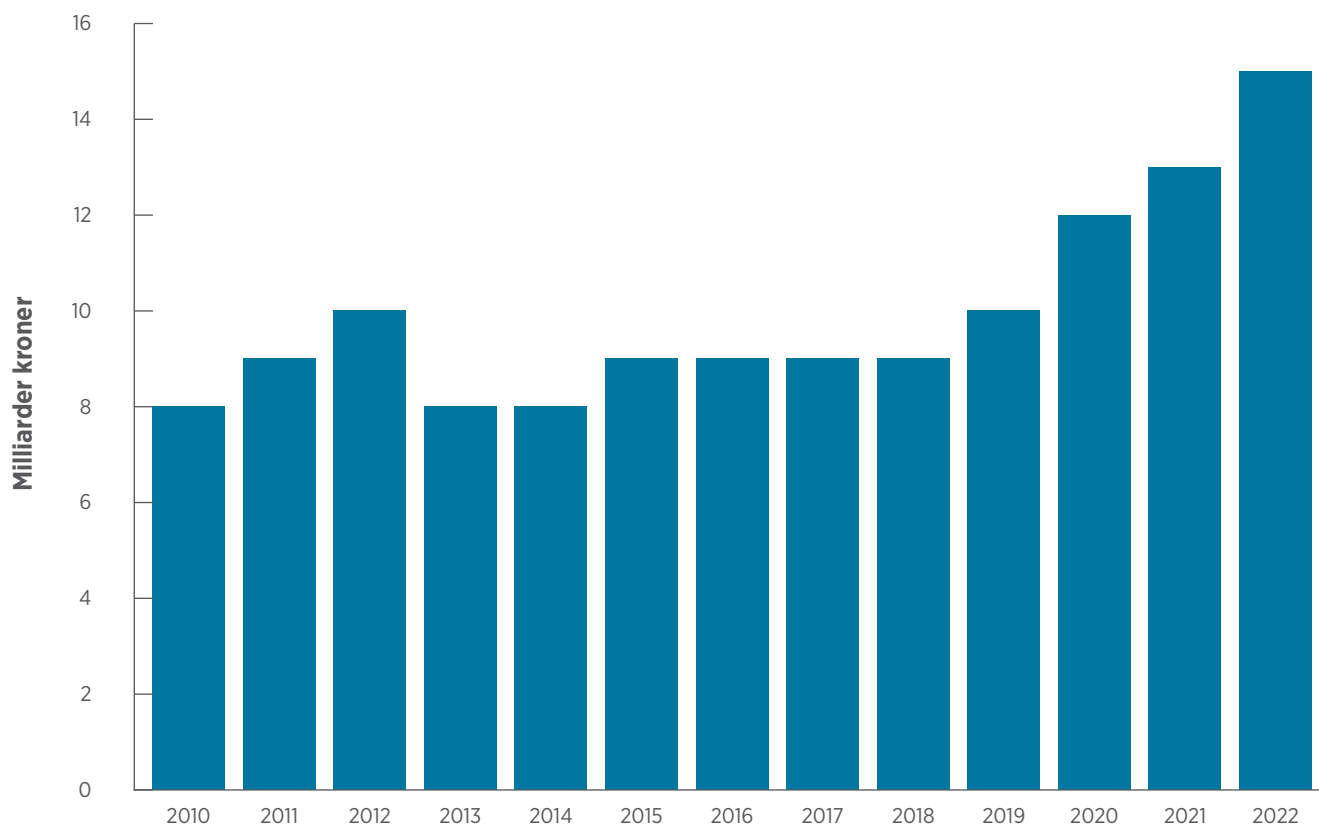
2.2 DESIGN- OG LIVSSTILSINDUSTRIEN ER SPYDSPISSEN I BRANSJEN

Designindustrien innen møbler, interiør, tekstil, sport og klær er spydspissen i denne delen av industrien. Et kjennetegn er at dette er bedrifter som produserer ferdigvarer der produktenes design, funksjon, kvalitet, komfort, bærekraft og merkevare legger grunnlaget for konkurransekraften.

Siden 2010 har eksporten fra design- og livsstilsegmentet vokst fra 8 milliarder kroner til 15 milliarder kroner, noe som tilsvarer en vekst på hele 85 prosent. Eksporten fra design og livsstil utgjør nå rett i underkant av 20 prosent av den totale eksporten fra design- og ferdigvareindustrien.

Figur 12 – Eksporten fra design- og livsstilsegmentet

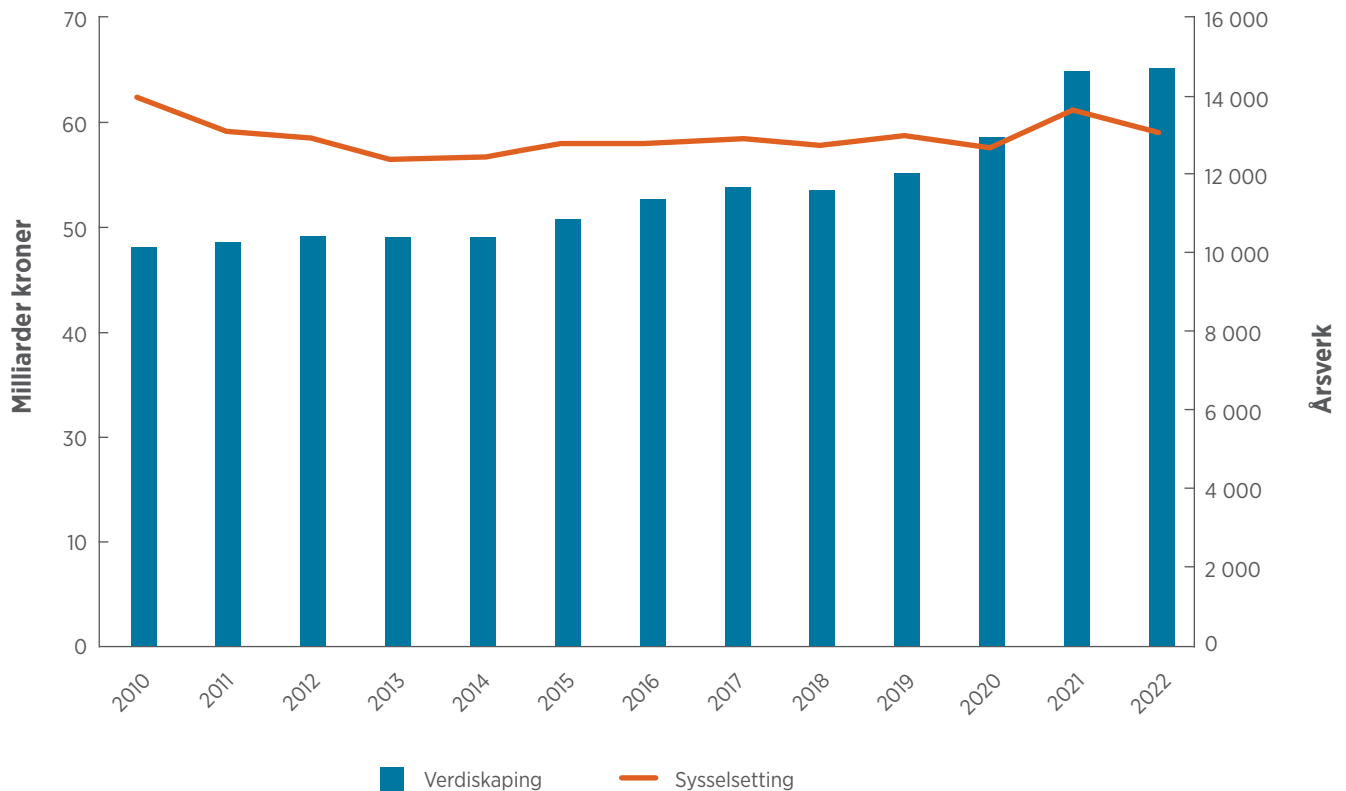
Kilde: Menon Economics

Norsk eksport av designvarer er i realiteten dobbelt så stor som tallene i Utenriksregnskapet viser. Dette skyldes at norske bedrifter eksporterer i to skritt. Først selger de til eget datterselskap (eller mva-registrert enhet) i et EU-land til fabrikkpris, før varene selges til sluttkunden for det dobbelte. Dette gjøres for å få lave handlingskostnader og effektiv MVA-behandling, men fører også til at statistikken blir misvisende.

I tillegg til eksportveksten de siste 10 årene har også verdiskapingen i design- og livsstilsegmentet vokst mye – hele 45 prosent fra 2010 til 2022

Figur 13 – Historisk utvikling av verdiskaping (venstre akse) og sysselsetting (høyre akse) i design- og livsstilsegmentet

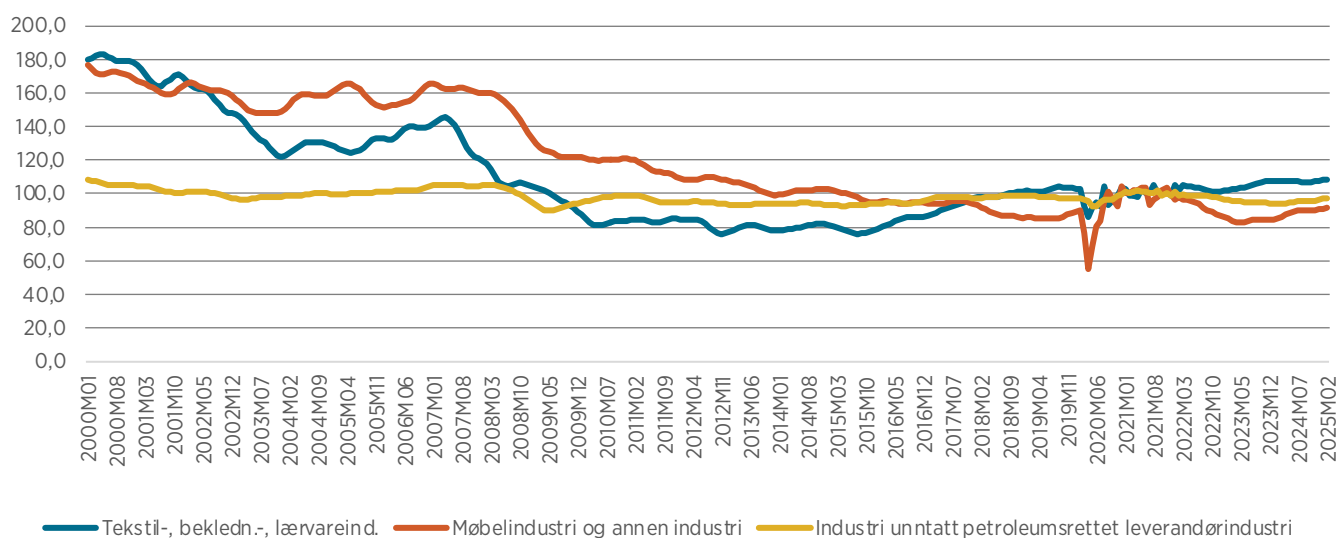
Kilde: Menon-rapport 24/2024

Men selv om eksporten fra design- og livsstilsbedriftene har økt kraftig, står sysselsettingen i Norge på stedet hvil. SSBs produksjonsstatistikk, viser at produksjonen av møbler, tekstiler og klær i Norge heller ikke øker, selv om bedrif-

tenes omsetning skyter i været. Dette skyldes at norske bedrifter har økt aktiviteten gjennom fabrikketableringer i Polen og Baltikum. Skal vi få denne veksten i verdiskaping og produksjon i Norge, må rammevilkårene bedres (jfr. del 3 og 4 i denne rapporten).

Figur 14 – Industriproduksjon (2005=100)

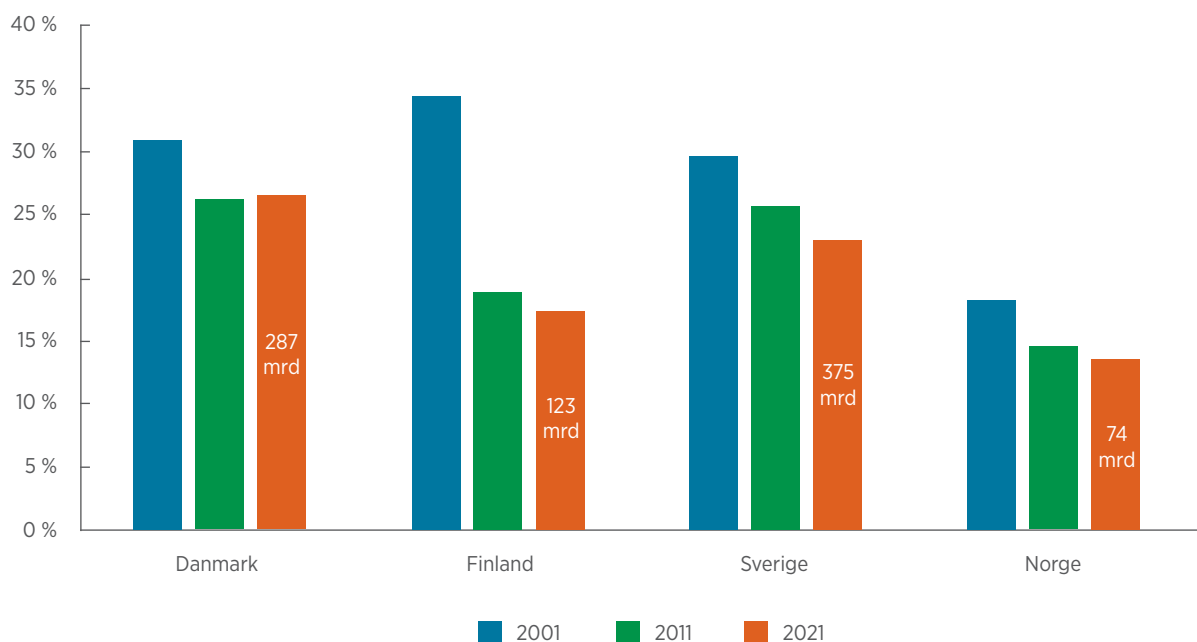
Kilde: SSB, produksjonsindeks

2.3 FORTSATT ET BETYDELIG, UREALISERT POTENSIAL

Selv om design- og ferdigvareindustrien i Norge er i vekst, ligger vi fortsatt langt bak våre nordiske naboland. Dette selv om våre nordiske naboer ikke har noen komparative

fortrinn vi ikke har. Mens Norge eksporterte ferdigvarer for 74 milliarder kroner i 2021, var tilsvarende tall for Sverige 375 milliarder, Danmark 287 milliarder og Finland 123 milliarder.

Figur 15 – Ferdigvareeksport som andel av total eksport og totalverdi

Kilde: Nordisk råd/Nordisk statistikkdatabase og SSB, bearbeidet av Menon Economics (24/2024)

Hvis Norge satser målrettet, er det ingen grunn til å tro at ikke vi kan nå det samme eksportvolumet som våre nordiske naboland. Dette betyr i praksis at norsk design- og ferdigvareindustri kan bli to til tre ganger så stor som i dag. Det vil gjøre denne industrien til en av Norges desidert største og viktigste.

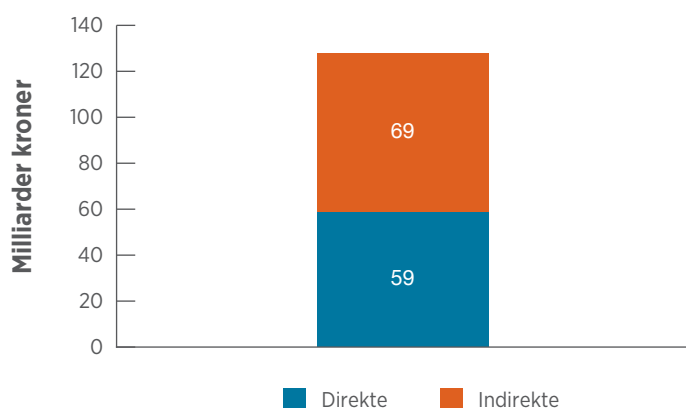
Foto: Northern

2.4 VEKST SKAPER STORE RINGVIRKNINGER

Regjeringens ambisjon er at eksporten fra fastlandet skal økes kraftig innen 2030. Dersom Nasjonalt Eksportråds mål om å doble fra design- og livsstilsvareindustrien nås, er det snakk om betydelige verdier.

Menons analyse viser at **verdiskapingseffekten** av en eksportdobling vil være på **128 milliarder kroner**, der noe over halvparten er direkte effekter og noe under halvparten er indirekte effekter.

Figur 16 – Verdiskapingseffekter som en følge av en dobling av design- og ferdigvareeksporten

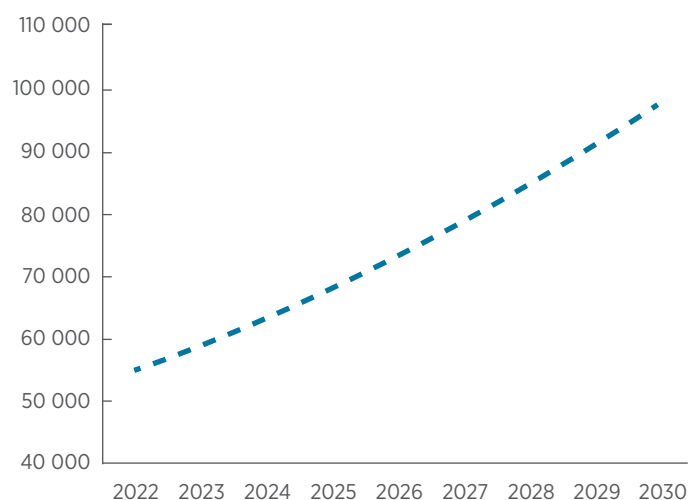

Kilde: Menon Economics

En dobling av eksporten vil også ha betydelige positive sysselsettingseffekter, og understøtte rett i underkant av 100.000 årsverk. Grunnen til at sysselsettingsveksten ikke er

lik eksportveksten, skyldes at beregningen er basert på en årlig produktivitetsvekst på 1,5 prosent (som er samme sats som Finansdepartementet også bruker i sine beregninger).

Figur 17 – Sysselsettingseffekter som en følge av doblet eksport

Kilde: Menon Economics

Design- og ferdigvareindustrien, eller manufacturing industries, har også den største multiplikatoreffekten av alle industrier, jfr. World Economic Forums rapport (Manufacturing Our Future. Cases on the Future of Manufacturing 2016).

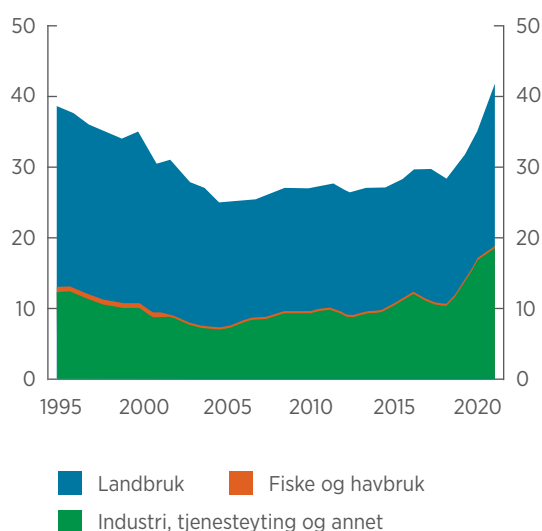

Del 3: Vurdering av dagens næringspolitiske virkemidler

Som del 2 viser, er norsk design- og ferdigvareindustri i kraftig vekst. Samtidig er det fortsatt et betydelig urealisert potensial, som produksjonsutviklingen og sammenligningen med våre nordiske naboer viser. Dersom norsk design- og ferdigvareindustri skal realisere dette potensialet, er det behov for en mer offensiv nærings- og kompetansepolitikk.

Per i dag er dette ikke tilfellet. Av et statsbudsjett som er på over 1.500 milliarder kroner, er det under 20 milliarder kroner, som går til næringsstøtte til industri og tjenesteytende sektor. Dette er mindre enn f.eks støtten til landbruket alene. Av næringsstøtten til industrien går mye til grønne prosjekter – og svært lite til design- og ferdigvareindustrien.

Figur 18 – Statlig budsjettstøtte fordelt etter næring. Mrd. 2022-kroner³

Kilde: Finansdepartementet (2023). Nasjonalbudsjettet 2024

³ Midlertidig næringsstøtte for å motvirke inntektsbortfallet i privat sektor som følge av koronapandemien er ikke med i tallmaterialet bak figuren.

3.1 DAGENS NÆRINGSPOLITIKK HAR EN SLAGSIDE

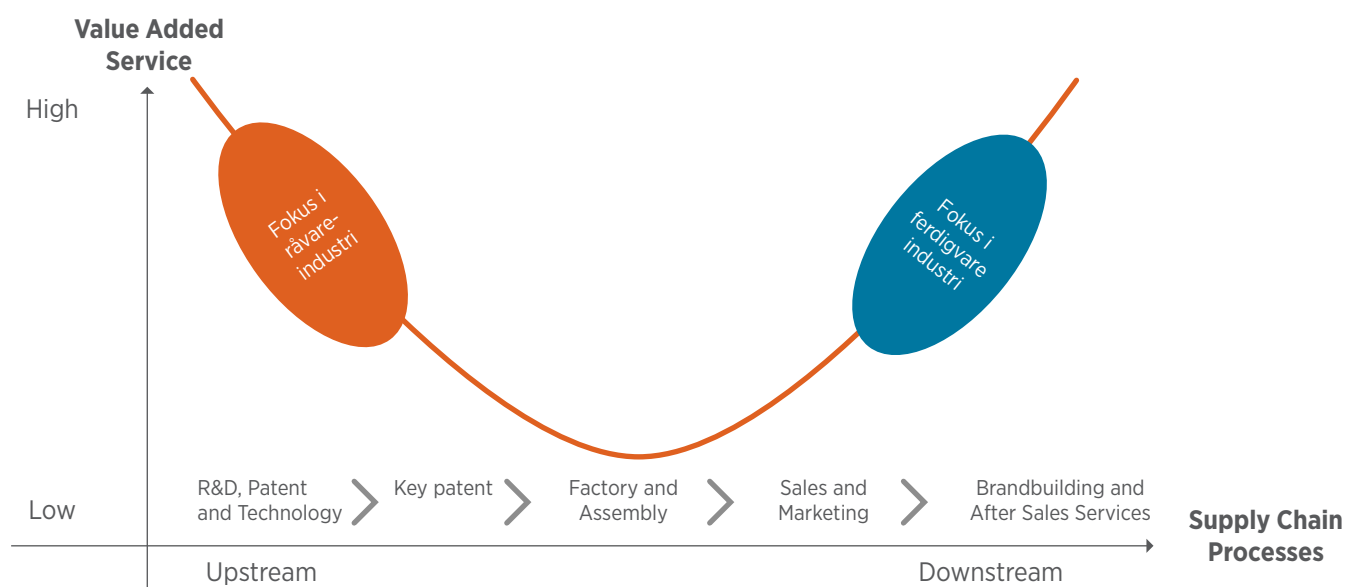
Som det fremgår av kapt. 1.1, er norsk eksportindustri råvareorientert (petroleum, sjømat, metaller mv). I slike råvaremarkeder påvirkes prisen på varene i liten grad av enkeltprodusentene, fordi varene normalt får en mer generisk verdensmarkedspris som ikke kan påvirkes av enkeltprodusenter. Råvarebaserte bedrifter fokuserer derfor normalt på det de kan gjøre noe med, nemlig produksjons- og utviklingskostnadene.

For design- og ferdigvareindustrien er bildet i hovedsak motsatt. Her kan bedriftene i stor grad påvirke prisdannelsen

i markedet selv, fordi produktene har unike elementer. Dermed blir markeds- og forbrukerinnsikt, merkevarebygging, produktutvikling og forretningsmodeller de kritiske konkurranseparameterne.

Kort oppsummert kan vi si at mens råvarebasert industri i hovedsak er produksjonsorientert (oppstrømsfokuset), er design- og ferdigvareindustrien markedsorientert (nedstrømsfokuset). Dette betyr at disse industriene har sitt hovedfokus ulike steder i verdikjeden:

Figur 19 – Hvor i verdikjeden verdiskapingen skjer, varierer mellom ulike industrier

Utfordringen for design- og ferdigvareindustrien er at det næringsrettede virkemiddelapparatet gir mer støtte til tiltak som skal forbedre produksjonsprosesser, enn til tiltak som skal styrke markedsposisjoner. Bedriftene i design- og ferdigvareindustrien melder om systematiske hull i næringspolitikken, de næringsrettede virkemidlene og i innretningen på FoU-program og -prosjekter.

Dette bekreftes i Deloitte's gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Deloitte's rapport viser at svært lite av midlene til Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Enova går til det de kaller forretningsdrevet innovasjon (nedstrøms-

fokuserte tiltak). I sum er det således klare mangler i dagens næringspolitikk ift. å realisere potensialet for eksportvekst i norsk design- og ferdigvareindustri.

I tillegg opplever spesielt designindustribedriftene at det er vanskelig å få støtte til produksjonsforbedrende prosesser og investeringer. Noen kommenterer at tradisjonelle industribransjer ikke forstås, sammenlignet med nye og mer «hypete» industrier.

3.2 GENERELLE STØTTEORDNINGER SOM DESIGN- OG FERDIGVAREINDUSTRIEN DRAR NYTTE AV

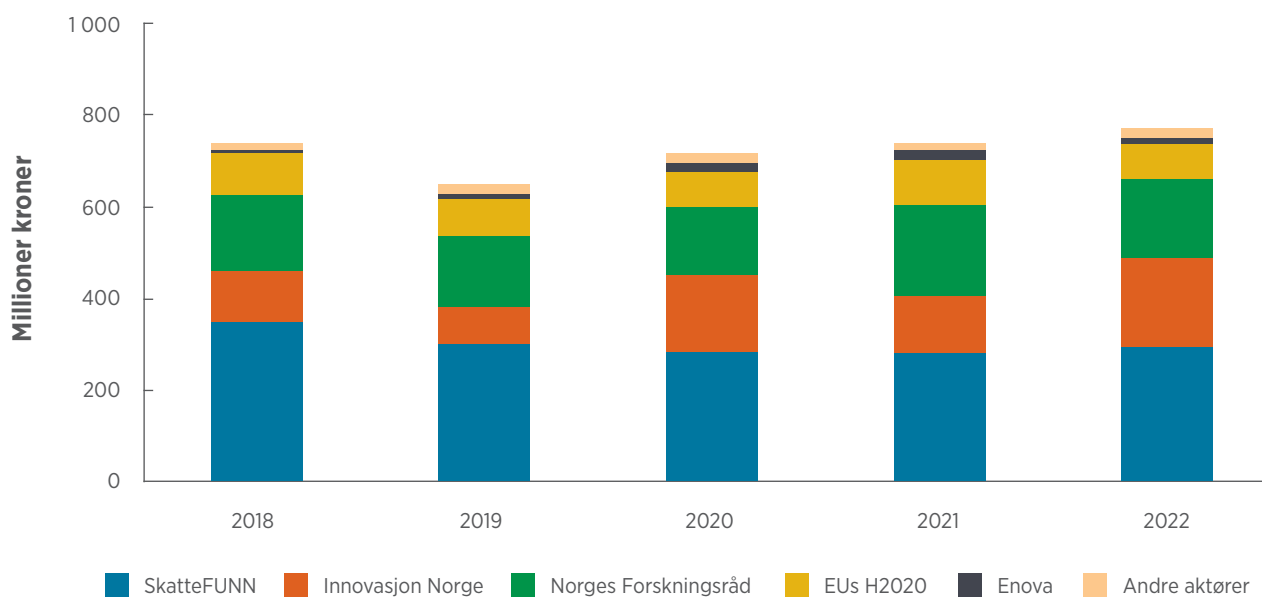
Selv om de næringspolitiske virkemidlene til design- og ferdigvareindustrien er få og mangelfulle, er det ikke sånn at de er fullstendig fraværende. Dagens ordninger kan, både i Norge og i EU, grovt sett deles inn i fire hovedkategorier:

- grønn omstilling/grønne formål
- forskning og utvikling (FoU)
- prosjekter av felleseuropeisk interesse, og
- regionale utviklingsprogram

I Norge mottok bedriftene i design- og ferdigvareindustrien årlige tilskudd i størrelsesorden 650–770 millioner kroner i perioden 2018–2022. Bare en svært liten andel går til designindustrien.

Figur 20 – Samlede norske tilskudd 2018–2022, fordelt på støttegiver

Kilde: SSB

Menon finner i sin grundige gjennomgang av tilskuddsordningene (Rapport 24/2024) følgende:

- «Gjennom **SkatteFUNN** kan bedrifter som driver med forskning og utvikling få skattefradrag for 19 prosent av kostnadene til forsknings- og utviklingsprosjekter. Den øvre rammen for tildelinger per bedrift per år er 25 millioner kroner. Maksimal støtteintensitetene for store bedrifter er 25 prosent av støtteberettigede kostnader for eksperimentell utvikling og 50 prosent av støtteberettigede kostnader for industriell forskning. Støtteintensiteten kan økes med inntil 20 prosentpoeng for små bedrifter.
- Tilskudd fra **Innovasjon Norge** tildeles under ulike ordninger, hvor innovasjonstilskudd og distriktsutviklingstilskudd er de mest brukte ordningene. Innovasjonstilskudd gis til bedrifter med internasjonalt vekstpotensial for å utvikle eller forbedre et produkt, en prosess eller en tjeneste. Gjennom ordningen for distriktsutviklingstilskudd gis tilskudd til investeringer og utvikling til enkeltbedrifter og gründere i distriktene. Ordningen administreres fylkesvis.
- **Norges forskningsråd** er den tredje største aktøren som gir tilskudd til design- og ferdigvareindustrien. Tilskuddene gis under en lang rekke programmer, hvorav programmet Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) er det største. Norges forskningsråd tildeler også midler til bedrifter i design- og ferdigvareindustrien gjennom andre programmer.
- I tillegg mottar design- og ferdigvareindustrien i Norge støtte gjennom EUs program Horizon 2020. **Horizon 2020** var EUs rammeprogram for forskning og innovasjon for perioden 2014–2020. Programmet videreføres i dag under navnet Horizon Europe. Design- og ferdigvareindustrien har mottatt støtte under totalt 12 ulike ordninger under Horizon 2020. De ulike ordningene gir imidlertid støtte til et lite antall bedrifter årlig, og tildelte beløp er derfor i liten grad offentlig.

Som vi ser av Menons gjennomgang er det få eller ingen tilskuddsordninger, som er tilpasset design- og ferdigvareindustriens særpreg. Dette har vært etterlyst i mange år, men er fortsatt ikke implementert i praktisk politikk, jfr. kapt 3.1.

3.3 SVAKE INVESTERINGSVIRKEMIDLER

I Norge har investeringene i bygg, anlegg og maskiner særlig i designindustrien vært lave helt siden finanskrisen. Det er bygget noen få nye møbel- og tekstilfabrikker, men bl.a. rapporten fra Menon ([Rapport 24/2024](#)), viser gjennomgående lave investeringer i Norge. Isteden har norske ferdigvarebedrifter satt opp flere fabrikker i utlandet, spesielt i Baltikum og Polen. Det er mer enn et tankekors.

Norsk Industris rapport «Verktøy for kraftfull eksportvekst» (juni 2022) viste at investeringsstøtten i Norge til bygg og maskiner gjerne ligger på 10 prosent i Norge, 20 prosent i Sverige, og på 30–50 prosent i Polen og Baltikum. Kombinert med tøff kamp om arbeidskraft og kraftige skatteskjerpelser på norsk eierskap, fører dette til underinvesteringer i Norge. Det er alvorlig.

Investeringsvirkemidlene kan forsterkes gjennom investeringsstøtte, avskrivningsregler og målrettet til grønt skifte:

3.3.1 Investeringsstøtte

Menons grundige gjennomgang av støtteordningene til design- og ferdigvareindustrien i andre europeiske land (Rapport 24/2024), viser at det er vanskelig å sammenligne de formelle støtteordningene på tvers av landegrensene. På den ene siden har støtteordningenes innretning mye til felles på tvers av Europa. På den andre siden er det store forskjeller mellom landene på hvordan ordningene tolkes, brukes og rapporteres. Gjennom å se nærmere på konkrete prosjekter, er det imidlertid mulig å få et inntrykk av både omfang på støtten og innretningen:

Naboland gir klart mer investeringsstøtte

Når det kommer til nasjonal investeringsstøtte, ligger Norge klart bak sammenlignbare land. Dermed bygger norske bedrifter ofte nye fabrikker andre steder enn i Norge. Det finnes mange eksempler på at bedrifter som etableres i Sverige, får en investeringsstøtte på 20 prosent, mens tilsvarende støtte i Norge ofte stopper på +/- 10 prosent.

Case 1: 22,2 % støtte til elmotorfabrikk i Åmål, Sverige⁴

Den amerikanske produsenten av elmotorer, Dana Inc, fikk 100 millioner kroner i offentlig investeringsstøtte til sin nye fabrikk i Åmål. Dette blir Europas største fabrikk i sitt slag og skaper 80 arbeidsplasser og betydelige lokale ringvirkninger. Den totale investeringen er på 450 millioner kroner slik av støtten utgjør 22,2 prosent av investeringen.

Støtten gis av den svenske «Energimyndigheten», samtidig som «Tillväxtverket» gir regional investeringsstøtte.

⁴ <https://etn.se/index.php/nyheter/68493-attio-i-amal-ska-bygga-elmotorer.html>

Case 2: 11,9 % støtte til møbelfabrikk på Magnor, Norge

Vestres nye møbelfabrikk The Pluss på Magnor er verdens mest miljøvennlige møbelfabrikk. Fabrikken er et globalt utstillingsvindu for bærekraftig og høyeffektiv produksjon. Spektakulær arkitektur, besøksenter og 300 mål opplevelsespark vil dessuten bidra til å utvikle Magnor til en attraktiv destinasjon for besøkende fra hele verden⁵. Fabrikken kostet 300 millioner å bygge, og fikk 35,7 millioner i offentlig støtte⁶. Dette utgjør 11,9 prosent av investeringen.

Forut for etableringen på Magnor, hadde Vestre også dialog med Torsby i Sverige, rett over grensen. Her ble Vestre tilbudt en offentlig støtte på 20 prosent av investeringen, altså omtrent det samme som Dana fikk i Åmål.

Case 3: 8 % støtte til hjemflagging av møbelproduksjon til Røros

Flokk skal bygge 1.700 kvadratmeter ny fabrikk på Håg-anlegget på Røros. Dermed flyttes produksjon hjem fra Latvia. Påbygget og maskiner har en investeringsramme på ca. 25 millioner kroner, hvorav 2 millioner er offentlig investerings-tilskudd. Den offentlige støtten utgjør dermed 8 prosent av investeringen.

Case 4: 50 % støtte til nye fabrikker i Litauen

Norske ferdigvarebedrifter som opererer i Litauen, melder at det mulig å få opptil 50 prosent investeringsstøtte til bygg, maskiner og utstyr dersom prosjektet er lokalisert utenfor de store byene. Støtte blir evaluert individuelt ut fra type investering, størrelsen på bedriften mv. og gode prosjekter får minst 20 prosent, og opp til 50 prosent.

⁵ <https://www.theplus.no>

⁶ Finansavisen, 4. februar 2022

3.3.2 Avskrivningsregler

Avskrivningsregler og -satser har stor betydning for bedriftenes evne og vilje til å gjøre store og små investeringer i bygg og maskiner. I Norge er satsen 20 prosent årlig. I Sverige er det en 30 prosent avskrivningssats på investeringer i maskiner i industrien første år. Dette er et sterkt signal om at industriens investeringer er ønskelig. Med slik automatikk også i Norge, ville vi fått betydelige flere investeringer her til lands.

Økte avskrivningssatser i Norge vil gi bedriftene en skattegevinst i det korte bildet, men staten får igjen sine penger på lengre sikt. Hovedårsaken er at private investorer verdsetter de første årene etter en investering mer enn matematikken tilsier.

Norsk Industri erkjenner at økt avskrivningssats for maskiner i industrien (saldoklasse d) tilsynelatende ikke er i samsvar med prinsippene fra skatteforliket, der man vurderer at avskrivningssatser skal avspeile økonomisk levetid. Men ettersom f.eks. Sverige har en langt høyere avskrivningssats enn Norge, vris investeringene. Tilsvarende satser som Sverige bør bli permanente, også i Norge.

Et dilemma fra et investorperspektiv er at penger fra virkemiddelapparatet er usikre fordi de tildeles etter søknad. I realiteten er derfor investeringer som baserer seg på søknadsbaserte ordninger, et handicap i konkurransen om investeringer i Norge. Støtten er også sterkt forsinket i tid, sammenlignet med automatikken som ligger i en fast, regelbasert avskrivningssats.

Det har tidligere vært muligheter til forhåndsavskrivninger med avsetninger til investering. Dette har blant annet vært kalt Skattefritt investeringsfond og Åpningsavskrivning. Her har latent skatt blitt satt inn på sperret konto til investeringen er fullført. Den eneste forpliktelsen for støtten, var at investeringen måtte være igangsatt innen fire år.

Med disse ordningene fikk bedriftene anledning til å bygge opp nødvendig egenkapital i forkant av investeringen, samtidig som skatteprovenyet for staten over tid ikke ble redusert. Bedriftene mistet muligheten for fremtidig skattemessig avskrivninger, men fikk tilstrekkelig egenkapital disponibel – til rett tid. Dette er viktig også fordi bankene i dag ikke står i kø for å finansiere nødvendige moderniseringer av virksomhetene. I dag er erfaringen at flere av de bransjene som utgjør designindustrien, ikke er et satsingsområdene for bankene.

Bedre avskrivningsregler med en høyere prosentsats første år, og/eller forhåndsavskrivninger, vil føre til en systematisk oppbygging av egenkapital – som igjen vil gi økte investeringer i bygg og maskiner. Det vil forhindre ytterligere utflagging, som har vært et betydelig problem.

3.3.3 Investeringer i grønne verdikjeder

Den omleggingen som skjer av hele økonomien i retning av mer bærekraftige og sirkulære verdikjeder, gir industri-bedriftene økte kostnader, Mange varestrømmer og materialer mangler i dag sirkulære løsninger.

Flere bedrifter har imidlertid startet med å gjøre om avfall til ressurser som kan benyttes som innsatsvarer i produksjonen av nye produkter. Produktene er altså nye, men materialene er resirkulerte. Det finnes i dag for eksempel stoler som er laget av 80 prosent resirkulert materiale.

Også for platemøbler skjer den samme utviklingen. Forestia bygger en ny sponplatefabrikk på Braskereidfoss, som skal produsere nye sponplater av gamle trematerialer. Disse sponplatene kan igjen brukes til nye kontorpulter, kjøkken eller lignende.

Denne omleggingen krever nye fabrikkanlegg og ofte nye maskiner, som har en høyere kostnad enn utprøvd teknologi og løsninger. Forestia fikk 32,5 prosent investeringstilskudd fra Innovasjon Norge, blant annet fra Grønt Industrieløft-ordningen. Dette gjorde at bedriften kunne ta sjansen på å gjøre denne investeringen i en ny verdikjede.

Det er etablert noen sorteringsanlegg for klær og tekstilavfall i Norge, og noen få pilotanlegg som river opp klær, madrasser og annet tekstilavfall er i gang. Her er utfordringen å gå fra pilotanlegg, til industriell skala. I slike tilfeller er det avgjørende at myndighetene tilbyr risikoavlastning, slik sponplatefabrikken fikk. Støtten gjør at risikoen med å gjøre avfallsstrømmer om til lønnsomme verdikjeder, blir akseptabel for investorene. Det er derfor viktig at det settes av investeringsstøttemidler til å fremme investeringer i sirkulære verdikjeder i Norge.

3.3.4 Et krevende kapitalbilde

Industri i Norge er kapitalintensivt. Derfor er det avgjørende for konkurransekraften at bedriftene både har konkurranse-dyktige investeringsvirkemidler, men også hensiktsmessige finansieringskilder og eierbeskatning.

Formueskatten som er doblet under Støre-regjeringen, samtidig som utbytteskatten er økt, gjør at bedrifter i Norge med norske eiere må betale en skatt som bedriften ikke trenger betale dersom den er eid av utenlendinger eller skatteutflyttede nordmenn.

Norsk Industris siste konjunkturrapport (januar 2025) beskriver den sterkt økende beskatningen av privat eierskap de siste årene, som noe som rokker ved forutsig-barheten i rammevilkårene. Uten forutsigbarhet blir det ikke investert de betydelige beløpene, som en langsiktig industriell satsing

krever. Da er veien til å selge til utenlandske eiere kort. Formueskatten på arbeidende kapital er en ekstrem hemsko for Norge, og må fjernes – slik at norske eiere likebehandles med utenlandske.

3.3.5 Finansiering av vekstbehov for grep i finansmarkedet

Norsk Industris rapport Smart eksport (2020) peker på en vedvarende utfordring for den ikke-råvarebaserte industrien i Norge: Tilgangen på privat kapital er vesentlig svakere enn for råvarebasert industri. Dette skyldes blant annet lav kunnskap i det norske kapitalmarkedet om verdikjedene innen design-, ferdigvare- og merkevarebasert industri. Resultatet er en markedssvikt som ikke fanges opp av dagens næringsrettede virkemidler.

En særlig utfordring oppstår når norske banker kategorisk vurderer hele bransjer innen design- og ferdigvareindustrien som høyrisiko – selv i tilfeller der bedrifter har forhåndsordrer fra solide, kredittverdige kunder, har statlige garantiordninger i ryggen samt aksjonærgarantier som utligner bankenes risiko. Dette gjør at bedrifter som i praksis har solgt store deler av sin årsomsetning, likevel får avslag på i) leverandørkredittordninger for å dekke innkjøpskreditter frem til varelevering/fakturerings, ii) økte rammer for sesong/kassakreditter for å finansiere vareveksten, eller iii) avslag på ordinær remburs- og varelagerfinansiering. Dette til tross for at bedriftene har etterspørselsvekst eller positiv omsetningsutvikling over tid.

Videre skiller design- og ferdigvareindustrien seg fra mange andre industrier med eksportsalg ved at det som regel er mange verdimessige små enkeltordrer, høy frekvens på ordrene og mange ulike kunder, gjerne på tvers av ulike geografi / land - men som i sum er vesentlige for økt verdiskaping. Denne typen ordre er vanskelige å få remburs på, siden det er mer kostbart og administrasjon per ordre på å håndtere dette både for bedriftene og bankene.

Eksfin sine ordninger har de siste årene blitt betydelig forbedret, og mange eksportbedrifter innenfor design og ferdigvare opplever at Eksfins garantier i prinsippet gir god støtte. Problemet oppstår når disse garantiene ikke tillegges reell vekt i bankenes kredittvurderinger. Selv med Eksfin-garanti og solid ordregrunnlag velger banker ofte å avstå fra finansiering, begrunnet i en generell risikovurdering på bransjenivå. Dette skjønner vi ikke.

Det er nevnt at garanti fra Eksfin ikke nødvendigvis klassifiseres som fullverdig «credit risk mitigation» etter Basel-reglene, og dermed muligens ikke hjelper på bankens kapitalkrav.

En tilhørende problemstilling er at risikoavlastning gjerne kun gis på nye kreditter og ikke som understøttende garanti for eksisterende lånerammer eller allerede etablerte kreditter / finansiering når økt kapitalbehov inntreffer med behov for endring og økning av totale lånerammer. Hvorfor likestilles ikke ny og gammel finansiering med tanke på bruk av understøttende statlige garantier?

En annen problemstilling med tanke på sikkerhetsetablering for lån er at varelager som sikkerhet vurderes til kun en lav andel av innkjøpskostnad / varekostnad (ofte 40 prosent av balanseført kostnad) og ikke baseres på varenes markedsverdi / salgsverdi i markedet for varene.

Uansett stanser dette vekst, ikke på grunn av manglende etterspørsel, men på grunn av vurderinger, kjennskap og muligens systemsvikt i finansieringsleddet.

3.4 REGJERINGENS EKSPORTREFORM OG SATSINGEN PÅ FERDIGVAREINDUSTRIEN

Eksportfremstøt – tilskudd til å delta på messer

I 2023 lanserte regjeringen den såkalte messestøtteordningen etter modell av tilsvarende danske. Dette er et meget treffsikkert tiltak som SMB-bedriftene kan benytte seg av – og der de kan få kr 70.000 til tre messedeltakelser eller eksportfremstøt årlig.

Norsk Industri er godt fornøyd med denne ordningen og at den gradvis har fått en praktisk og enkel administrasjon. Vi mener fortsatt at det bør kunne være muligheter for søke fra en organisator på vegne av flere bedrifter, for å forenkle ordningen ytterligere. I Danmark er støtten på DKK 100.000 til tre arrangementer, som er nær det doble av Norge. Det bør være en mal også for den norske ordningen.

Regjeringens eksportreform

Regjeringen lanserte i 2022 sin satsing «Hele Norge eksporterer». Målet er å øke eksporten fra fastlands-Norge med 50 prosent innen 2030. Som Innovasjon Norges beregninger i kapt. 1.1 viser, er det nødvendig å doble eksporten fra Fastlands-Norge innen 2040 for å opprettholde dagens velstandsnivå. Regjeringens eksportmål er derfor svært betimelig.

På bakgrunn av anbefalinger fra Nasjonalt Eksportråd, har regjeringen besluttet fem sektorvise eksportsatsinger som en del av Hele Norge eksporterer:

- havvind
- maritim industri
- helsenæring
- vareproduksjon og design
- reiseliv

Eksportsatsingen for vareproduksjon og design ble lansert 21. februar 2024, og består av syv tiltak som skal bidra til å øke eksporten:

- styrket internasjonal tilstedeværelse
- eksportfremstøt i relevante markeder
- benytte Team Norway og relevante utenriksstasjoner til å fremme norsk vareproduksjon og design
- etablere et eksportprogram for bedriftene
- etablere et prosjektstyre for satsingen bestående av representanter fra næringslivet.
- etablere utviklingsprogram i strategisk posisjonering og merkevarearbeid
- måle næringens verdiskaping, eksport og effekt av satsingen.

Anbefaling fra Nasjonalt Eksportråd

Regjeringens eksportsatsing for vareproduksjon og design er en oppfølging av anbefalingen fra Nasjonalt Eksportråd,

men i en endret og nedskalert versjon. Samlet sett utgjør regjeringens satsing **kun 40 prosent** av den Nasjonalt Eksportråd anbefalte. Det ble i 2024 bevilget 20 mill. kroner til Innovasjon Norge for å gjennomføre tiltakene i satsingen. I 2025 ble satsingen redusert til 16 millioner.

Nasjonalt Eksportråd foreslo også en spiss satsing på «design og livsstil», men regjeringen utvidet satsingens omfang til Vareproduksjon og design. Det har gitt tolkningsrom og endringer i satsingen som er uheldige. Totalt sett blir det dermed vanskelig å nå Nasjonalt Eksportråd mål om å doble eksporten fra design- og ferdigvareindustrien innen 2030.

For å realisere målet om en dobling, forutsatte Nasjonalt Eksportråd en nasjonal satsing på design og livsstil med syv tiltak fordelt på tre satsingsområder, men disse ble altså i begrenset grad fulgt opp av regjeringen:

Fra Nasjonalt eksportsråds forslag – Direkte virkemidler for design- og ferdigvareindustrien

Nr.	Kap.	Tiltak	2023	2024	2025	2026	Bedriftsbidrag	Ansvar
5.1 – FORSLAG TIL TILTAK FOR ØKT EKSPORT AV NORSKE DESIGN- OG LIVSSTILSPRODUKTER								
1	5.1.1	Tiltak: Styrking av industriens strategiske posisjon ved tilstedeværelse, kommunikasjon og PR-aktiviteter	5	20	20	15	Minst 50 % medfinansiering	IN setter aktivitetene ut på oppdrag for gjennomføring av næringen av næringen på en måte som ivaretar nærhet og forankring til industrien
2	5.1.2	Tiltak: Kommunikasjon – Styrking av Business Norway – <i>Desing and Lifestyle industry</i>	1	2	4	0		IN i tett samarbeid med Utenrikesdepartementet og NI/Designindustrien/bedriftene, samt øvrige deltakere i Team Norway
3	5.1.3	Tiltak: Aktivere potensialet ved utvalgte utestasjoner for å fremme norsk design og livsstilindustri	Se kap. 5.1.2	Se kap. 5.1.2	Se kap. 5.1.2	Se kap. 5.1.2		IN i tett samarbeid med Utenrikesdepartementet og NI/Designindustrien/bedriftene, samt øvrige deltakere i Team Norway
KAP. 5.2 – FINANSIELL RISIKOAVLASTNING /MEDFINANSIERING AV EKSPORTUTVIKLING								
4	5.2.1	Tiltak: Finansiell risikoavlastning /medfinansiering av eksportutvikling for bedriftene til kunde- og markedsinnovasjon	0	20	20	20	Minst 50 % medfinansiering	IN i tett samarbeid med NI/Designindustrien/bedriftene
KAP. 5.3 – EKSPORTFORBEREDENDE PROGRAM OG STYRKING AV BEDRIFTENE								
5	5.3.1	Tiltak: Eksportprogram/Global Growth og mentor med lokal bransjekunnskap	2	5	5	5	Deltakeravgift	IN i tett samarbeid med NI/Designindustrien/bedriftene
6	5.3.2	Tiltak: Utviklingsprogram for bedriftene hjemme i strategisk posisjonering og merkevarearbeid	1	4	4		Deltakeravgift	IN i tett samarbeid med NI/Designindustrien/bedriftene
KAPITTEL 6 – STYRINGSMODELL FOR EKSPORTSATSING DESIGN- OG LIVSSTILSINDUSTRIEN								
7	6.1.1	Tiltak: Styringsmodell for design- og livsstilsindustrien	2	2	2	2		IN i tett samarbeid med NI/Designindustrien/bedriftene
Totalsum eksportstøtte design – og livsstilsindustrien			11	55	55	35		

Forslaget fra Nasjonalt Eksportråd, som var utviklet etter brede prosesser med næringen innebar en satsing på 50 millioner kroner. 40 prosent av dette skulle gå til felles eksportfremstøt, 40 prosent til medfinansiering eller risikoavlastning av enkeltbedriftenes eksportutviklingsprosjekter, og 20 prosent til kompetanseutvikling innenfor programmene Innovasjon Norge tilbyr.

Norsk Industri har i tett samarbeid med bedriftene utviklet en strategi for eksportdobling. Denne er blant annet basert på at profilering i eksportmarkedene og på internasjonale bransje- og designarenaer, er kritisk viktig for merkevareindustrien. Erfaringen viser at eksportaktivitetene som bransjen selv har styrt og organisert, har gitt bedre resultater enn aktivitetene som tidligere er gjennomført i virkemiddelapparatets regi. Det er derfor viktig å trekke eksportbedriftene med i utformingen av tiltak.

Erfaringer og tilbakemeldinger fra 20 år med eksportprosjekter i regi av bransjen kalt «Inside Norway», er at

samarbeid om felles tiltak, som messer/events, omdømme/media og andre eksportfremstøt, styrker bedriftene og resultatene.

Det er også nyttig å hente erfaringer fra hvordan dansk og svensk design- og ferdigvareindustri arbeider i eksportmarkedene. Danskene har over år bygget opp et nettverk av bransjespesifikke eksperter i 20 viktige eksportmarkeder, og de har en god risikoavlastningsordning, slik industrien også ønsker i Norge.

Norsk Industri har på bakgrunn av dette – også tidligere lansert flere begrunnede forslag til nye eksportgrep for design- og ferdigvareindustrien – se ikke minst rapportene «Smart eksport» (nov. 2020) og «Verktøy for kraftfull eksportvekst» (juni 2022). I den siste rapporten ble det foreslått flere kraftfulle eksporttiltak, ikke minst et eksportkontor for design- og ferdigvareindustri, inkludert etablering av et tett samarbeid mellom næring og myndigheter, kalt «Team Norway Design and Lifestyle».

Budsjettforslag – Eksportkontoret

Satsing	Myndighetenes bidrag	Bedriftenes bidrag
Eksport- og profileringsaktiviteter	10 millioner	10 millioner
Finansiell risikoavlastning	30 millioner	34 MILLIONER
Markedsinnsikt	5 millioner	5 millioner
Administrasjon (lønn og overhead)	5 millioner	1 millioner
SUM	50 millioner	(minst) 50 millioner

Noen av disse satsingene er fanget opp i regjeringens eksportsatsing for vareproduksjon og design, men svært mange av forslagene er ikke dekket opp av denne satsingen. Det er derfor behov for flere tiltak hvis regjeringens eksportmål skal nås, og design- og ferdigvareindustriens eksportpotensial skal realiseres.

3.5 EN KOMPETANSE- OG FOUI-SATSING FOR DESIGNINDUSTRIEN

Designindustrien innenfor møbel, interiør, sport, tekstil og klær har til sammen nær 20.000 ansatte i Norge. Den arbeidsintensive delen av produksjonen er imidlertid i stor grad flyttet ut, grunnet norske lønnskostnader. Den kapitalintensive delen er derimot fortsatt sterkt til stede og har en

høy automasjonsgrad. Vel 20 prosent av alle industriroboter i Norge befinner seg i møbelbygda Sykkylven på Sunnmøre. Videre var norske tekstilfabrikker de første i Europa til å ta i bruk 3D strikkemaskiner, som har gjort at produksjon er flyttet tilbake til Norge.

3.5.1 KOMPETANSEUTVIKLING OG REKRUTTERING AV FAGFOLK

Det er mangel på kvalifisert arbeidskraft i produksjonen i Norge, både på fagarbeider- og høyere utdanningsnivå. Alle ingeniører med fordypning som er relevante for industrien, blir straks ansatt. Vi har imidlertid nesten ikke et slikt utdanningstilbud i Norge. Derfor er arbeidet med en kompetanseplan viktig for å sikre mer systematisk opplæring.

Våren 2025 setter Norsk Industri derfor i gang et arbeid med å lage en kompetanseplan for bransjeforeningene Design-industrien og Teko. Her inngår i) en oversikt over kompetansebehov i de ulike delbransjene, og ii) en vurdering av rekrutterings- og kompetansebehov som fagbrev, kortere fagkurs, ingeniørnivå og annet. Det settes også ned en arbeidsgruppe fra medlemsbedriftene, som skal se på utdanningstilbud, og også vurdere læremiddelsituasjonen. Norsk Industri har i mange år tatt ansvaret for å lage læremidler for ulike fagutdanninger innen bransjene møbel, tekstil og klær.

Hensikten med arbeidet er i) å øke fagkompetansen gjennom utdanning av ansatte i bedriftene/industrien, ii) lage en plan for hvordan rekrutteringen av fagkompetanse kan styrkes, iii) vurdere endringer i utdanningstilbudet i Norge, og iv) vurdere et systematisert samarbeid med utdanningsmiljøer i utenlandet. I dag sender bedriftene ansatte på skoloring i Danmark, Sverige og Tyskland, men dette er ikke systematisert eller dekkende for behovet.

Det er stor interesse i høyere utdanningsmiljøet i Norge for å etablere mer industrielle linjer for møbel og tekstil. Det er også gode muligheter for å hente ufaglærte til denne industrien og lære dem opp bedriftsinternt. Her vil økonomisk gunstige ordninger som tar ned risiko gjøre det mulig å hente fra de som står utenfor arbeidslivet i dag og både gi dem arbeidstrening og kursing.

3.5.2 Styrke forskning, utvikling og innovasjon i designindustrien

Mangelen på høyere fagutdanninger i Norge innen for eksempel tekstil- eller møbelfag bidrar også til at forskning-, utviklings- og innovasjonsgraden er lav i denne industrien. Det er videre mangel på en kunnskapspark eller næringshage, som kan være et koblingsmiljø mellom industrien og FoU-miljøene/UH-sektoren og bidra til økt FoU-grad.

Det har i perioder vært næringsklynger innenfor Arena-programmet både for møbel- og interiørindustrien (Norwegian Rooms) og den mindre moteindustrien (NF&TA), men disse har ikke resultert i et stabilt «koblingsmiljø» som har som oppgave å øke forsknings- og utviklingsgraden i næringen.

Det er likevel mange bedrifter som har pågående FoU-prosjekter innen automasjon, robotisering og i noe grad på materialutvikling, hvor det særlig på de første områdene finnes gode miljøer i Norge. Det er også gode utdanningsmiljøer for designere og produktutvikling i Norge. Utdanningene har imidlertid mye å gå på når det kommer til direkte kontakt med industrien, noe som særlig er en ulempe for SMB-segmentet.

Norsk Industri har sammen med Styrke og Fellesforbundet, samt Sykkylven kommune, etablert Plusslab i 2022, som starten på et slikt koblingsmiljø. I 2025 er også Plusslab Testsenter AS etablert, som vil være et akkreditert test- og produktutviklingssenter for møbler og tekstiler. Dette er et godt grunnlag for å styrke FOUI-graden i møbel-, interiør-, sport-, tekstil- og klesindustrien, men det må settes ressurser inn for å skape kraft i de etablerte utviklingsmiljøene og koble disse med å få utbygd fagutdanninger innen tekstil og møbel.

For å styrke konkurranseevnen og mulighetene til økt verdiskaping har Norsk Industri tidligere foreslått en **kompetansesatsing** i designindustrien innen møbel, interiør, sport, tekstil og klesindustrien:

- Et FoU-program for digital, forretningsdrevet innovasjon (40 mill)
- Det nasjonale kompetansesenteret Plusslab (10 mill)

3.6 Regjeringens industrimelding

I mars 2025 la regjeringen frem sin varslede industrimelding. Her varsles det at regjeringen vil føre en aktiv næringspolitikk som bidrar til økt verdiskaping, legge til rette for lønnsomme private investeringer og et mer omstillingsdyktig næringsliv – for å sikre fortsatt vekst.

Regjeringens trekker frem seks industripolitiske hovedprioriteringer:

1. Industrien skal ha tilgang på ren og rimelig kraft.
2. Industrien skal ha tilgang på kompetent arbeidskraft og et velorganisert arbeidsliv.
3. Industrien skal være nyskapende og utvikle og utnytte ny teknologi.
4. Industrien skal bidra til lavutslippssamfunnet.
5. Industrien skal ha god markedsadgang.
6. Industrien skal støtte opp under regjeringens beredskaps- og sikkerhetspolitikk.

Meldingen er således en oppdatering av utfordringer og muligheter som favner hele industrien, med tiltak som har betydning for industrien i bredt. Det er all grunn til å støtte regjeringens ambisjoner ift. de seks prioriteringene over.

Men fordi meldingen ser på industrien i bredt, berører den i svært begrenset grad bransjer som design- og ferdigvareindustrien. De virkemidlene, tiltakene og forslagene som omtales i denne rapporten må derfor ses på som en presisering på bransjenivå.

Det er imidlertid svært gledelig at regjeringen i industri-meldingen varslet at den vil «invitere vareproduserende industri til å ta ansvar for å lage en strategi med ambisjoner og operative grep». Selv om vareproduserende industri favner mer enn design- og ferdigvareindustrien er dette likevel et viktig grep, som design- og ferdigvareindustrien vil være en konstruktiv deltaker i.

3.7 EUs Kompass for økt konkurransekraft

De siste tiårene har EU hatt lavere økonomisk vekst enn andre store økonomier. Dette adresseres i den såkalte Draghi-rapporten (2024) og følges nå opp av EU-kommisjonen som i januar 2025 la EU-kommisjonen la frem sitt «Competitiveness Compass».

Kompasset bygger på tre pilarer, som reflekterer de tre prioriterte områdene i Draghi-rapporten – innovasjon, avkarbonisering og sikkerhet – og fem horisontale tiltak, som skal underbygge konkurranseevnen på tvers av alle sektorer: Forenkling; senke hindringer for det indre marked; finansiering av konkurranseevne; fremme ferdigheter og kvalitetsjobber; og bedre koordinering av politikk på EU-nivå og nasjonalt nivå.

Blant satsingene i Konkurransekompasset er:

- styrke finansieringen av bedriftene
- sikre at Europa er et attraktivt sted for produksjon
- redusere rapporteringsbyrden for europeiske selskap
- øke innovasjonsevnen til bedriftene

I februar 2025 ble dette fulgt opp at «Clean Industrial Deal», som fokuserer på:

- å sikre tilgang på rimelig fornybar kraft
- å øke etterspørselen etter bærekraftige europeiske produkter
- finansiell støtte til det grønne skiftet i industrien (100 mrd. euro)
- å sikre tilgang på strategiske råvarer og mineraler, og bygge sirkulære verdikjeder

EU har en helt klar ambisjon om å styrke Europa som en attraktiv lokasjon for vareproduksjon og nye sirkulære forretningsmodeller. Med tanke på at EU er Norges overlegent viktigste handelspartner og at vi allerede er tett integrert i EUs indre marked, vil det nye konkurransekraftkompasset også bety mye for oss. Kompasset inneholder mange næringspolitiske grep som Norge også bør vurdere å implementere.

EU-kommisjonen har i starten av 2025 vedtatt Omnibus I og II, en ny pakke med forenklinger i EUs regler – for å øke konkurranseevnen og frigjøre investeringskapasitet. Disse forslagene tar sikte på å redusere kompleksiteten til EU-kravene for alle virksomheter, særlig for SMB-er og SMC-er.

Omnibus I foreslår blant annet:

1. Gjøre bærekraftrapporteringen mer tilgjengelig og effektiv, via CSRD og EU-taksonomi
2. Forenkle due diligence for å støtte ansvarlig forretningspraksis, via CSDDD
3. Forenkling av karbongrensejusteringsmekanismen (CBAM) for en mer rettferdig handel

Konkrete regelverksendringer som følge av CID

Endringene som følge av Clean Industrial Deal (CID) vil bety store lettelser for bærekrafts- og klimarapportering for bedrifter med færre enn 1.000 ansatte. Norge må følge opp dette. For design- og ferdigvareindustrien er det avgjørende å ha like konkurransevilkår som i EU.

Norsk Industri har også tatt opp at EUDR (avskogingsforordningen) må vedtas av regjeringen som EØS-relevant – og helt eller delvis implementeres i norske lover og regler. Forordningen er viktig for eksportører til EU som bruker trevirke og hud/skinn, og trer i kraft i EU i slutten av desember 2025. En utsatt ikrafttredelse i Norge vil være et stort problem for bedrifter som skal eksportere til EU. EU har også fra 13. desember 2024 en ny produktkontrolllov, som også bør iverksettes i Norge slik at regelverket er likt.

Foto: Norsk Industri

Del 4: Forslag til nye næringspolitiske grep

Norge står overfor svært mange av de samme næringspolitiske utfordringene som EU. Dette er erkjent i regjeringens perspektivmelding, men likevel går den faktiske politikkomleggingen for sakte. Mens EU varsler et omfattende taktskifte gjennom Draghi-rapporten, konkurransekraftkompasset og Clean Industrial Deal (se kapt. 3.7 for mer om dette), ser vi ikke de samme grepene i Norge.

Det er også få tegn til en ny, norsk skattepolitikk som vil fremme investeringer i og forhindre kapitalflukt ut av Norge. Og det er få tegn til en effektiv arbeidsmarkedspolitikk som reduserer utenforskap, og sikrer industri og næringsliv nødvendig arbeidskraft.

I denne delen av rapporten gir vi derfor innspill til nye, offensive næringspolitiske grep – som vil være helt nødvendige for å sikre Norges økonomiske fremtid – og dermed også våre velferdsordninger.

Hovedfokuset er på grep for design- og ferdigvareindustrien (se kapt 4.2.1) fordi industrimeldingen ikke har dette detaljeringsnivået, men rapporten inneholder også noen generelle næringspolitiske anbefalinger (se kapt. 4.2.2) som er viktig for all industri.

4.1 MANGE DRIVERE FOR ØKT EKSPORT DE NESTE 10 ÅRENE

De siste årene har design- og ferdigvareindustrien hatt en kraftfull eksportvekst, som vist i kapt. 2.1. Potensialet for videre eksportvekst er svært gode. Det er rett og slett helt nødvendig å realisere dette eksportpotensialet, dersom vi skal møte de utfordringene som regjeringens perspektivmelding trekker opp (se rapportens del 1 for mer om dette).

Det er mange årsaker til at norsk design- og ferdigvareindustri opplever en positiv eksportutvikling. For det første har bransjen gjennomført og finansiert felles eksportsatsinger, spesielt i det viktigste markedet – USA – der prosjektet «Inside Norway» har skapt betydelig vekst. For det andre er det en kraftig økning i antallet norske bedrifter som satser

internasjonalt. For det tredje har den norske kronen svekket seg mot de fleste andre valutaer, som gir eksportindustrien verdifull drahjelp.

Som Norsk Industri har vist i tidligere rapporter⁷, er det en rekke drivere som tilsier at det er rom for videre eksportvekst. Vår vurdering er at disse driverne fortsatt er virksomme i dag:

- **Økt kjøpekraft gir større marked for kvalitetsprodukter.**

Den globale middelklassen har nådd over 3,5 milliarder mennesker. Økt kjøpekraft i stadig flere markeder, øker også etterspørselen etter varer med høy kvalitet. Dette styrker konkurranseevnen til land med avansert industri og kvalitetsprodukter, som Norge.

- **Nordisk samfunnsmodell og Nordic design er globale megatrender.**

Den nordiske måten å organisere samfunnet på, med små forskjeller, høy tillit og tett samarbeid i arbeidslivet, oppleves som en sterk omdømmebygger for norsk eksportindustri. Samtidig har også nordisk design fått et tydelig internasjonalt gjennombrudd som det bygges videre på.

- **Norge tjener på at nye krav om bærekraft driver forbrukeratferd.**

Økt oppmerksomhet om miljømessig og sosial bærekraft styrker omdømmet til norsk industri. Vår produksjon forbindes med høye miljømessige standarder, og et organisert arbeidsliv. Dette er en trend, eller et sett av trender, som legger forholdene til rette for videre eksportvekst.

- **Robotisering og teknologisk skifte styrker konkurransekraften.**

Norsk industri har over lang tid tatt i bruk stadig mer avansert teknologi for å automatisere produksjonen. Mer avanserte roboter, industrielt internett og nye løsninger for automatisering, forventes å øke konkurransekraften til et høykostland som Norge ytterligere.

- **Digital teknologi gir nye forretningsmodeller og nye salgskanaler.**

Digitaliseringen gir nye muligheter for alt fra nettbasert salg – til nye forretningsmodeller. Dette favoriserer land med høykompetent arbeidskraft, god digital infrastruktur og omstillingsdyktige bedrifter. Digitaliseringen kan også vise seg å gi særlige fordeler til den typen små og mellomstore bedrifter som ferdigvareindustrien i Norge, med noen få unntak, består av.

⁷ Rapportene «Smart eksport – hva skal til for å lykkes?», 2020 og «Strategisk posisjonering av design- og livsstilsindustrien», 2021

- **Gunstig valutasituasjon.** Den norske kronen er betydelig svekket mot viktige eksportvalutaer som EUR og USD. Dette styrker design- og ferdigvareindustriens konkurransekraft betydelig, selv om importerte innsatsfaktorer også øker i pris. Selv om det er notorisk vanskelig å spå den videre utviklingen i valutakursene, er det få indikasjonen som tyder på at den gunstige valuta-situasjonen for norsk eksportindustri vil endre seg i vår disfavør. med det første.

4.2 Norsk Industris forslag til nye næringspolitiske grep

Det er fullt mulig å nå målene i regjeringens eksportreform om å øke eksporten fra fastlandsindustrien med 50 prosent, og design- og livstils vareindustriens mål om å doble eksporten innen 2030, dersom næringspolitikken legger til dette for dette.

Norsk Industri fremmer derfor følgende forslag til nye næringspolitiske grep, noen av generell næringspolitisk karakter og noen av sektorspesifikk karakter:

4.2.1 Forslag til sektorspesifikke grep og tiltak

- Forslag 1:** Bedre avskrivningsregler og økt investeringsstøtte – en forbedret ordning for investeringsvirkemidler
- Forslag 2:** Mer risikoavlastning og finansiering
- Forslag 3:** Forsterk eksportsatsingen
- Forslag 4:** Forsterk kompetansesatsingen
- Forslag 5:** Gi design- og ferdigvareindustrien totalforsvars oppgaver

4.2.2 Forslag til generelle næringspolitiske grep

- Forslag 6:** Forsterk innsatsen for å sikre Norge markedsadgang
- Forslag 7:** Ta grep for en mer konkurransedyktig eierbeskatning
- Forslag 8:** Like konkurransevilkår som i EU – utnytt mulighetene i EUs Clean Industrial Deal

4.2.3 Forslag til sektorspesifikke grep og tiltak

Det er positivt at regjeringen i industrimeldingen varsler at den vil «invitere vareproduserende industri til å ta ansvar for å lage en strategi med ambisjoner og operative grep».

Selv om vareproduserende industri favner mer enn design- og ferdigvareindustrien, er et samarbeid om en strategi med ambisjoner et viktig grep som design- og ferdigvareindustrien vil være en konstruktiv medspiller i. Vi lanserer derfor fem forslag som alle vil være viktige for å realisere vekst- og eksportpotensialet til design- og ferdigvareindustrien:

Foto: Jensen Beds

Forslag 1: Bedre avskrivningsregler og økt investeringsstøtte – en forbedret ordning for investeringsvirkemidler

Skal eksportveksten og eksportpotensialet vi nå ser, gi økt norsk verdiskaping må rammevilkårene for investeringer i Norge bedres. Dette er viktig for at bedriftenes økte eksportvolum skal produseres i Norge, og ikke gjennom investeringer i fabrikker utenlands.

Norsk Industri anbefaler derfor at:

- **avskrivningsreglene harmoniseres med Sverige. For saldoklasse d økes satsen til 30 prosent for år 1, og en ordning med fire års åpningsavskrivning til egen investeringskonto reetableres**
- **rammene til investeringstilskudd og til Grønt investeringstilskudd økes med 2 mrd kroner.**

Forslag 2: Mer risikoavlastning og finansiering

Norsk Industri foreslår følgende tiltak:

- **Styrket risikoavlastning for SMB-eksportører**
Eksfin bør få utvidet sitt mandat til å kunne dekke en større andel av risikoen ved eksportfinansiering til små og mellomstore bedrifter. Det bør også vurderes om Eksfin kan gi garantier som i praksis utligner bankens risikoeksponering fullstendig, slik at flere banker blir villige til å ta disse engasjementene.
- **Tilgang til statlige låneordninger kombinert med Eksfin-garanti**
Statlige utlånere, som for eksempel Innovasjon Norge, bør gis mulighet til å tilby direkte finansiering i samarbeid med Eksfin, der kommersielle banker ikke ønsker å gå inn. Dette vil bidra til at eksportklare bedrifter med ordre i hånd sikres finansiering.
- **Etablering av dialogforum mellom banksektor, virkemiddelapparatet og eksportnæringene**
Det bør etableres en strukturert dialog mellom Eksfin, norske banker og næringslivet for å utvikle felles forståelse av risiko i ikke-råvarebaserte eksportnæringene. Målet må være å sikre at statlige garantiordninger faktisk får gjennomslag i bankenes kredittpraksis.

Forslag 3: Forsterk den målrettede eksportsatsingen

Norsk Industri har i tett samarbeid med bedriftene utviklet en strategi for eksportdobling. For design- og livsstilsindustrien er profilering i eksportmarkedene og på internasjonale bransje- og designarenaer, kritisk viktig. Erfaringer og tilbakemeldinger fra 20 år med eksportprosjekter i regi av bransjen gjennom Inside Norway, er at samarbeid om felles tiltak, som messer/events, omdømme/media og andre eksportfremstøt, styrker bedriftene og resultatene.

Norsk Industri anbefaler derfor at eksportsatsingen på design og livsstil, som foreslått fra Nasjonalt Eksportråd, bør styrkes til det foreslåtte årlige budsjettet på 50 mill kr. Videre bør prosjektstyret gis fullmakt til å i) ansette prosjektleder, ii) bestemme satsinger og iii) vedta bruk av penger/budsjettet. Det er også viktig at eksportsatsingene avspeiles i ansettelse av lokale eksperter ute, og ikke generalister sendt fra Norge.

Forslag 4: Forsterk kompetansesatsingen

Etableringen av det nasjonale kompetansesenteret PlussLab som skal fremme innovasjon, kommersialisering og bærekraftig utvikling av bransjene møbel, interiør, sport, tekstil og klær/mote er et godt og viktig eksempel på hvordan satsinger på innovasjon og kompetanse kan etableres. Ledende aktører i bransjen har i 2025 også etablert Plusslab Testsenter AS, som allerede er et nasjonalt test- og utviklingssenter som blir akkreditert av Norsk Akkreditering.

PlussLab skal koble bedrifter med forsknings-, utdannings- og andre innovasjonsmiljøer for å utforske felles utfordringer, utvikle kompetanse og finne nye løsninger. Målet er å øke innovasjonsnivået, konkurranseevnen og verdiskapingen langs hele den norske verdikjeden.

Skal et slikt koblingsmiljø få slagkraft er det viktig at det tilføres ressurser slik andre kunnskapsparken og næringshager har.

Norsk Industri anbefaler derfor at det settes av 30 millioner kroner over tre år for å etablere en slagkraftig kunnskapssenter for design- og livsstilsbransjene.

Forslag 5: Gi design- og ferdigvareindustrien totalforsvarsoppgaver

Den utenriks- og sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa og for Norge, er dramatisk forverret etter Russlands invasjon av Ukraina. Den nye Trump-administrasjonen har også skapt betydelig usikkerhet om USA vil stå ved sine forpliktelser i NATO og ved sine sikkerhetsgarantier for Europa.

Den usikkerheten som nå råder har fått svært mange europeiske land, inkludert Norge, til å øke sine forsvarsbevilgninger betydelig. Videre leverte regjeringen «[Totalberedskapsmeldingen](#) – forberedt på krig og krise» i januar 2025. Her understrekes behovet for å tenke totalforsvar «i alt».

Industrien i Norge spiller en avgjørende rolle i arbeidet med å ruste opp det norske forsvaret, men vil i en krisesituasjon også kunne sikre nødvendige leveranser til sivilsamfunnet når det er fare for at de globale leveransekedene ikke vil fungere. Det er derfor positivt at industrimeldingen varsler en helhetlig kartlegging av norsk industris rolle i norske og alliertes strategiske og kritiske verdikjeder. For eksempel kan tekstil- og klesindustrien produsere soldatutrustning, utstyr til sivilsamfunnet og utstyr til å holde fiskeriene i gang.

Norsk Industri anbefaler at regjeringen går gjennom hvilken rolle design- og ferdigvareindustrien kan og bør ta i en krisetid, i samarbeid med industrien selv. Den enkelte bedrift må vite hva man konkret skal produsere, og det må iverksettes tiltak nå slik at produksjonen umiddelbart kan omstilles hvis en krisesituasjon oppstår.

4.2.2 Forslag til generelle næringspolitiske grep

Norsk design- og ferdigvareindustri lever ikke i et næringspolitisk vakuum. Av generelle næringspolitiske tiltak som også er viktige for design- og ferdigvareindustrien, vil Norsk Industri særlig understreke:

Forslag 6: Forsterk innsatsen for å sikre Norges markedsadgang

Den nye amerikanske Trump-administrasjonen har varslet innføring av toll på varer fra de fleste land som USA har handelsunderskudd med. 2. april 2025 ble dette tallfestet med en generell toll på 15 prosent for Norge, 20 for EU og vesentlig høyere for mange andre land. Dette vil bli møtt med mottiltak fra mange, og innebærer en reell fare for at verden står overfor en handelskrig som vil svekke den globale veksten betydelig.

Dette er spesielt alvorlig for Norge av to grunner. For det første er vi en liten, åpen økonomi som er svært avhengig av å ha adgang til et globalt marked. For det andre står Norge i fare for å havne i en skvis mellom de store blokkene USA og EU. 70 prosent av norsk eksport går til EU-land, men vi er ikke medlemmer av EUs tollunion. Det betyr at dersom EU bygger en tollmur rundt Europa, kan Norge havne på utsiden. Det vil ha dramatiske konsekvenser for hele norsk næringsliv. For møbelindustrien er USA et viktig eksportmarked. Den globale verdikjeden, som for eksempel sports- og klesindustrien har, blir med tollkrig svært risikoutsatt.

Norsk Industri anbefaler derfor norske myndigheter å forsterke innsatsen for å sikre markedsadgangen for norsk eksportindustri, spesielt til EU-landene. Det er helt nødvendig at Norge hegner om EØS-avtalen, og ikke fører en politikk som svekker denne. Dette inkluderer rask implementering av EU-direktiver i norsk lovgivning. Det må vurderes at Norge blir en del av EUs mva-ordning.

Forslag 7: Ta grep for en mer konkurransedyktig eierbeskatning

De norske skattereformene og -forlikene fra 1992, 2014 og 2017 som kom i stand etter brede kompromiss i Stortinget, har tjent norsk næringsliv vel. Kjernen i reformene har vært å sette ned skattesatsene, men utvide skattegrunnlaget. Dermed ble incentivene for næringslivet styrket, uten at statens skatteinntekter ble svekket. Reformene har rett og slett skapt en vinn-vinn-situasjon som har vært positiv for næringsliv, arbeidstakere og statens skatteproveny.

Endringene i skattesystemet i denne stortingsperioden (2021–25) er ikke et resultat av et bredt politisk forlik, har imidlertid reversert en gunstig utvikling. Nå er satsene hevet betydelig, mens skattegrunnlaget er det samme, slik at skattebelastningen på bedriftene har blitt vesentlig høyere.

Skatt på aksjeutbytte og aksjegevinster økte i 2022 fra 31,7 til 37,8 prosent. Det er nå 16 prosentpoengs forskjell på skatt på aksjeinntekter og skatt på andre kapitalinntekter. Dette er uheldig både fordi den totale beskatningen er for høy, og fordi det gir uheldige vridninger. Det er nå en forskjell på nesten 29 prosent i utbytteskatt på norske aksjonærer sammenlignet med aksjonærer som er bosatt i land Norge har med skatteavtale med.

Økningen i satsene i formueskatten gir samme effekt. Den totale beskatningen blir for høy, og fører til uheldige vridninger fordi formueskatten betales av norske eiere, men ikke av utenlandske. Dermed er formueskatten langt på vei en særskatt på norsk eierskap og som spiser opp egenkapitalen til norske bedrifter som skulle ha vært brukt til investeringer.

Det virker lite klokt å ofre underskogen av norske bedrifter, fordi politikerne ikke finner andre måter å skatte de «aller rikeste» på enn formueskatten. Dette setter tusenvis av arbeidsplasser i fare og hindrer flere eksportnæringer. Totalt sett har ingen andre land har en så høy skatt på det å eie en industribedrift som det Norge har, og norske eiere har en betydelig større skattebyrde enn utenlandske eiere i samme bedrift. Dette resulterer i kapitalflukt og svekket norsk eierskap. Det har allerede fått alvorlige konsekvenser, og disse vil forsterkes i årene som kommer dersom dagens system videreføres. Formueskatten på arbeidende kapital må fjernes.

Norsk Industri anbefaler derfor regjeringen om å ta initiativ til et bredt skatteforlik i Stortinget – der målet er å sikre norsk industri og norske eiere et konkurransedyktig skattenivå, både for bedrifter og eiere

Forslag 8: Like konkurransevilkår som i EU – utnytt mulighetene i EUs Clean Industrial Deal

I januar 2025 la EU-kommisjonen frem sitt «Competitiveness Compass», der målet er å styrke Europas konkurransekraft. Kompasset er et veikart for hvordan Europa skal bli den regionen der fremtidens teknologi, tjenester og bærekraftige varer finnes opp, produseres og selges. Blant satsingene er i) styrket finansiering av bedriftene og ii) sikre at Europa er et attraktivt sted for produksjon.

I februar 2025 ble dette fulgt opp av «Clean Industrial Deal», som fokuserer på å i) sikre tilgang på rimelig fornybar kraft, ii) øke etterspørselen etter bærekraftige europeiske produkter, iii) sikre finansiell støtte til det grønne skiftet i industrien (100 mrd. euro) og iv) sikre tilgang på strategiske råvarer og mineraler, og bygge sirkulære verdikjeder.

Både Konkurransekompasset og Clean Industrial Deal inneholder tiltak som vil være svært viktig for norsk industri, ikke minst design og ferdigvareindustrien. Det er derfor positivt at industrimeldingen varsler at regjeringen vil følge med på utviklingen av virkemidler i EUs programvirksomhet og vurdere tilknytning til nye virkemidler. Politikken fremover må likevel bli mer offensiv.

Norsk Industri anbefaler derfor regjeringen om umiddelbart å gå gjennom EUs nye satsinger sammen med industrien, og etablerer tilsvarende ordninger i Norge – slik at også norsk konkurransekraft forsterkes. Det er også viktig at EU-rettsakter for det indre marked raskest mulig innføres i Norge for å sikre like konkurransevilkår.

4.3 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

Norge står overfor en rekke betydelige utfordringer, både på den internasjonale og nasjonale arenaen. Internasjonalt må vi både sikre markedsadgangen til våre produkter i en tid som kan bli preget av handelskrig, og ivareta vår sikkerhet og beredskap i et endret utenrikspolitisk landskap.

Nasjonalt må vi møte utfordringene vi har med fallende produktivitet, en aldrende befolkning og reduserte eksportinntekter fra petroleumsnæringen i tiårene som kommer. Skal vi lykkes med dette, er regjeringens mål å øke norsk eksport fra fastlandsindustrien med 50 prosent innen 2030 en god start.

Norsk design- og ferdigvareindustri kan i betydelig grad bidra til denne målrealiseringen gjennom å realisere Nasjonalt Eksportråds mål om en eksportdobling innen 2030.

Design- og ferdigvareindustrien omsetter for over 100 milliarder kroner i året, og har 90.000 ansatte, inkludert industriens indirekte effekter. Næringens eksportverdi var på 83 milliarder kroner i 2022, en vekst på 53 prosent på bare fire år.

Likevel har design- og ferdigvareindustrien et betydelig eksportpotensial. Tilsvarende industri i andre nordiske land er 2–3 ganger så stor som i Norge, uten at dette er basert på noen naturgitte fortrinn vi ikke har. At norsk design- og ferdigvareindustri kan bli like stor som i øvrige nordiske land, er derfor et realistisk scenario.

For å lykkes med denne ambisjonen kommer Norsk Industri med følgende anbefalinger til myndighetene:

- Forslag 1:** Bedre avskrivningsregler og økt investeringsstøtte – en forbedret ordning for investeringsvirkemidler
- Forslag 2:** Mer risikoavlastning og finansiering
- Forslag 3:** Forsterk eksportsatsingen
- Forslag 4:** Forsterk kompetansesatsingen
- Forslag 5:** Gi design- og ferdigvareindustrien totalforsvarsoppgaver
- Forslag 6:** Forsterk innsatsen for å sikre Norge markedsadgang
- Forslag 7:** Ta grep for en mer konkurransedyktig eierbeskatning
- Forslag 8:** Like konkurransevilkår som i EU – utnytt mulighetene i EUs Clean Industrial Deal

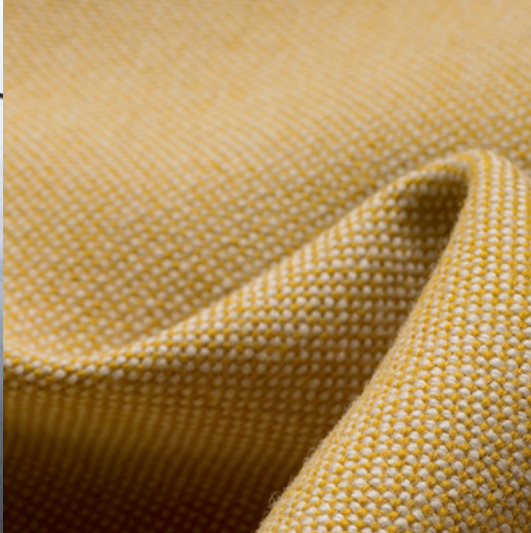

Foto: VEGA

De foreslåtte tiltakene er relativt rimelige, ikke minst sett i lys av at det næringsrettede virkemiddelapparatet har en ramme på over 25 milliarder kroner i året, og at den samfunnsmessige gevinsten som en dobling av eksporten er betydelig.

En eksportvekst vil gavne norsk økonomi, bedriftene, arbeidstakerne og skatteinngangen til stat og kommuner – og dermed norsk økonomi og samfunnsliv. Dette er viktig dersom vi skal opprettholde det norske velstandsnivået og våre velferdsordninger – også i årene og tiårene som kommer.

Norsk Industri håper derfor at dagens regjering, og den regjeringen vi måtte få etter valget i september, vil ta imot vår invitasjon om å diskutere våre anbefalinger.

Næringslivets Hus
Middelthuns gate 27
Majorstuen, Oslo

+47 23 08 88 00
post@norskindustri.no
norskindustri.no

